

Masarykův čid

ROČNÍK XVI • 1. ČÍSLO • BŘEZEN 2010

ČTVRTLETNÍ ZÁVISLÉ SLOUPEK VZPOMÍNÁVÉ

ZŠ Na Pla i č, Praha 4 - Krč, tel. č.: 233 373 934

Redakčí rada: J. Adlt, E. Jourová

J. Titzlová, pod vede jm Z. Dvořákové

Produkce a expedice: Nakladatelství Eva-Mila

Nevole, K Údolí 2, 143 00 Praha 12

e-mail: akladeva@sez am.cz

www. akladeva.wz.cz

REGISTROVÁNO MK ČR E 11026

STATĚ A POJEDNÁNÍ - AKTUALITY - ZE VZPOMÍNEK PAMĚTNÍKŮ - Z ARCHIVŮ - KNIHY, KTERÉ NÁS ZAJÍMAJÍ - JAZYKOVÝ SLOUPEK - VZPOMÍNÁME - ZE ŽIVOTA KLUBU MILADY HORÁKOVÉ - INFORMACE

STATĚ A POJEDNÁNÍ

Několik čtenářů Masarykova lidu naši redakci požádalo, abychom vyhledali a znovu otiskli článek prof. dr. Roberta Kvačka, CSc., který vyšel v Lidových novinách 3. listopadu 1995 a který jim utkvěl v paměti, protože v něm spatřují zasvěcený výklad o první republice. V současnosti v občasných diskusích zpochybňujících vznik samostatného Československa ho považují za velmi potřebný a aktuální.

ČESKOSLOVENSKO V LETECH 1918-1938

Samostatný československý stát se stal programem české politiky až za světové války. Představoval vrcholou fázi českého státopráv, jeho úsilí, které dosud převážně myslelo a v itří úpravy habsburské monarchie. Úvahy o samostatném českém státě pocházely z politických stran mimo vlivy a spíše okrajových, ebo zůstávaly v polickém soukromí. Během světové války se však z české politiky vytrácela představa o akceptovatelném přebudování Rakousko-Uherska. Český státoprávý program se proměnil v konkretci samostatného československého státu, jak ji formulovala a v zahraničí prosazovala protirakouská odbojová skupina v čele s T. G. Masarykem. Během roku 1918 se s tímto ztotožnila a prostá většina českých politiků. V itří dozrála celá česká společnost, od přelomu století už rozvíjí utá do úrovně tehdejších moderních států světa.

S československým programem se ztotožnila také slovenská politická reprezentace, která samostatnou státovou ideu emulovala. Za války byla zprvu pasivní, pak se připojila k českému státovnímu pohybu. Odlučování od Uher muselo však zajišťovat i české vojsko,

slovenská společnost, v itří a v zájmu evropského a evropského sil.

Československý stát měl zahrnut celé dosavadní území českých zemí; te to rozsah vyvolal proti němu odpor sudetských Němců. Pohraničí českých zemí bylo už od 21. října 1918 prohlášováno za součást českého Rakouska, kterého státu připravovalo pro odluku od rozpadávajícího se, ebo o federaci pokoušejícího se habsburského Rakouska. Němci a Maďaři ostatní v říjnu 1918 předcházeli ostatním rakousko-uherské říši v jejich demokratickém tázání.

Odmítavou reakci sudetenské politiky a vyhlášení Československa určovalo jejich souhlas s jeho rozlohou v českých zemích a vůbec tradičně už odpor ke vzniku českého státu, ale také ověřování výsledkem světové války. Pro zmohutnělý český národ byl aliance v Rakousku zamezila válečná porážka Rakouska a domácí a tím lobbistického vlivu v Rakousku a v celém středu Evropy spojených s vítězem války. Místo toho se prosadily ostatní revoluce a převraty a český život byl

1920: TGM s manželkou Charlottou při volné chůzi do Národního shromáždění

vyřazová z moce ského rozhodová í o středoevropském prostoru. Řeše ím, zvláště pro vlád í socialisty ve Víd i a v Berlí ě, se jevil jed ot ý čemecký stát, v ēmž by se s Německem spojilo i čemecké Rakousko. Je v tomto rámci byl realizovatél ý sudeto čemecký pokus o vy čtí pohraicí českých zemí z Českoslove ska v podobě čtyř provi cií a jejich připoje í k čemeckému Rakousku. Českoslove ská vláda viděla v tomto separatismu s ahu vùbec z emož it zrod Českoslove ska, ebo je obklíčit velkým Německem, a dala provi cie rychle zlikvidovat vojskem. Nebylo to v rozhára ých váleč ých poměrech obtíž é, odpor sudeto čemeckých politiků vùci Českoslove sku však pokračoval ještě do podzimu 1919 ji ými formami.

Napětí a třeba i střety se sudeto čemeckou politikou čestí tvůrci Českoslove ska očekávali. Nevedly je k revizi ko - cepce státu, spíše je v í utvrzovaly. Českoslove sko oficiál ě vz iklo jako árod í stát – „českoslove ský árod ſ“. Jeho dvě větve tvořili Češi a Slováci, árod byl myšle především jako fe omé politický, českoslove ská jed ota měla být i základem rozvoje obča ské společ osti. Za stát í árod byly v tomto pojetí považová i Čechoslováci, jí o árod í obyvatelé patřili k me ši - ám, čemecké, maďarské, polské. Od polovi y 30. let se začí alo hovořit o „druhém stát ím árod“, jímž byli mí ě i Němci. Politický vývoj však už tomuto ko - cepc ímu posu u epřál.

Národ ost í strukturu Českoslove ska ještě zpestřilo připoje í území vklí ě ého a východě do karpatského oblouku a ažva ého pak Podkarpatskou Rusí. Českoslove ský stát o č programově eusiloval, přijal je jako výsledek prá í a vùle větší y Rusí ū a z rozhod utí mírové ko fere ce. Zcela zá - edba ou oblast z evropské periférie se s ažil především civilizač ě kultivovat.

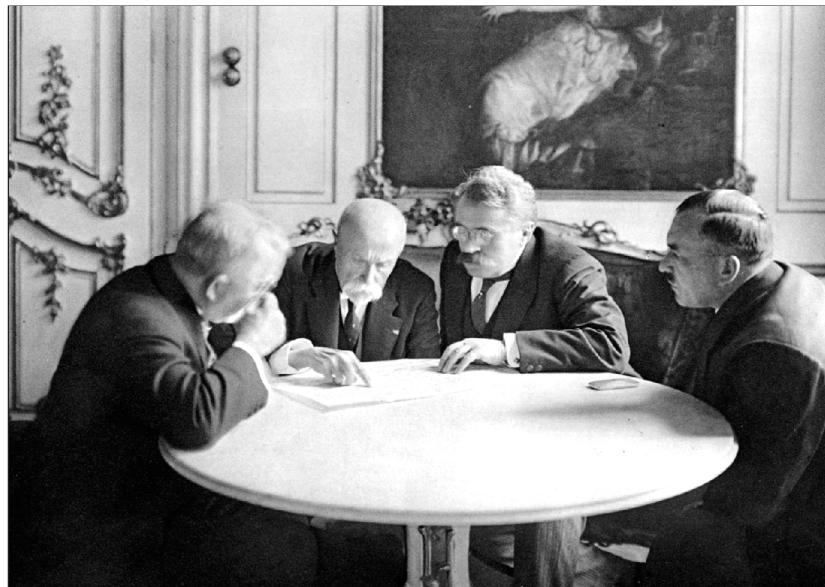
Sjednocová í estej ě historicky utváre - ých, erov omér ě hospodářsky vyvi u - tých a růz ě politicky a duchov ě orie tova ých zemí a území ve společ ý stát spojovala česká politika optimisticky s dostatkem času pro takový vývoj. Čas v tomto případě ob - sahoval mírové mezi árod í vztahy založe é a základ ích výsledcích světové války a stálý postup demokracie ve světě a její rozví utí a upěvňová í v Českoslove sku. Českoslove ský stát svázel s demokrací své bytí přímo programově. Byl to i důsledek změ ve vede í české politiky, zosobňova ých vzestupem T. G. Masaryka a úkor bývalého mladočeského předáka Karla Kramáře. Ko zervativ í liberál a acio alista Kramář se sice stal prv ím českoslove ským premiérem, ale je a čas – a pak se už do vlád ích fu kev - evrátí. Masaryk byl čtyřikrát zvolen prezide tem a byl jím sedm áct let. Jeho pohledy a původ a důsledky světové války, ko cepce budová í Českoslove ska, pojetí demokracie, árod ost ích problémů a sociál ích otázek pùsobily ejvíce a ideovou a ideologickou tvář ost státu.

Demokratismus přítom tvořil ko sta tu v Masarykově politickém myšle í. Právě demokratickému ároku a uplatně-

vá í obča ských práv a svobod se přičítala schop ost klad ě ovlivňovat vztah všech obyvatel – tedy i přísluš íků me ši – k českoslove skému státu.

Ústava kodifikovala Českoslove sko jako demokratickou parlame t í republiku. Měla české autorství. Demokratické republiká ské zříze í přijala česká společ ost již jako samozřejmost, ač bylo pro i zcela ovou stát í a politickou i stitucí. Měla ale sklo přečeňovat své „vlohy“ k demokracii: zaměňovala ji často za plebejství a lidovost, které byly dá y i její skladbou, ochuze ou o aristokratickou složku. Na jisté povrch osti demokracie měly podíl české politické stra y, které si přisvojily až eumér ý prostor v životě státu a echovaly se pak vždy s ezbyt ou odpověd - osti.

Kriticky a s jistými obavami posuzovali připrave ost Slove ska a demokracii jeho prv í vlád í repreze ta ti, úzce spoje í s českou politikou. Nerozvì utost i v tomto

1929: S předsedou vlády Udržalem, předsedou senátu Hruškou a ministrem Dostálkem

směru se jim zdála jed ím z důvodů ce tralizace státu a potřeby českého pùsobení a Slove sko. Sklepse tu byla příliš - á, ač e zcela eoprav ře. Demokratický vývoj a Slove sku mohl čerpat z poměr ě bohaté spolkové či osti a opírat se o árod í kulturu.

Odpor proti českoslove skému státu vyřadil čemecké politiky z jeho budovatelských počátků a z tvorby ústavy. Čeští politikové to uvítali, čemecký postoj po říj u 1918 hrozil z ač ě ztížit přípravu ústavy, a avíc ji mohli ko ci - povat podle svých představ a zájmů. Neprospívalo to ústav - ímu záko u jazykovému a zvláště jeho praxi. Jazyk si ve středoevropských árod ích h utí v 19. století získal výsad í místo mezi z aky ároda a problém úřed í řeči byl již v Rakousku ejcitlivější součástí árod ost ích vztahů. Pro čemecké obyvatelstvo ebylo s ad é se vyrov ávat s postave ím me ši y, a to zvláště vùci „vlád oucím“ Če - chům. Remi isce ce a „opač ou“ situaci v Rakousku byly a obou stra ách velmi živé a epřispívaly ové podobě sou - zití. Pozitiv ě však pùsobilo demokratické ovzduší česko -

slove ského státu, které se obráželo v rozsahu už z dřívějška bohatě založe ého politického a kultur ího života Němců. Celkově árod ost í politika Českoslove ska aplňovala jeho mezi árod í závazky vúči me ši ám, ba èkde je překraøovala.

Pomér ý voleb í systém si vy ucoval vytváøe í vlád ích koalic. Sestavovalo je větši ou pøt česko-slove ských stra , z ichž èkteré se je a čas a výjimeè é ocitaly v opozici. Od polovi y 20. let k im příbyly stra y èmecké, vždy aspoñ dvé, „Aktivisté“ mě ili vztah ke státu, přihlásili se o podíl a jeho správ. Měli už za sebou větši u èmeckých voličù. Slove ské stra y byly v koalici buò samostat è (jedno období Þudová stra a), ebo jako souèást českoslove ské stra y. Slove sko bylo vlast è teprve existe cí Českoslove ska poslove štová o. Politická ideologie a praxe „českoslove ství“ tomu ebrá ily, aopak s tím poèítaly jako s dôkazem o defitivní oddìlová ím Slove ska od Uher a maðarství. Tato ema cipace zároveñ z ame ala do tváøe í slove ské árod í spoleè osti.

Zvlášť ostí politického života a systému byl vliv „Hradu“ v èem (ázev je od sídla prezide ta). Neplý ul z ústavy, ale z osob osti a autority prezide ta Masaryka, který do politického života zasahoval v ríze í zahra iè í politiky a diplomacie. Masaryk mél a tom úèast ko cepç í, a to spolu se svým ejbližším spolupracov íkem Edvardem Be èsem, který trvale vedl mi isterstvo zahra ièí a vtipný mu pl è své pojøí zahra ièí politiky. Se svým prezide tsví spojoval Masaryk i poslá i i tegra èí, sjed ocová í státu. Mělo docílit vytvøøe í ové, ad árod í spoleè osti, ta však byla zatím je vizí, epromyšle ou příliš a i teoreticky. Neašla žad ý vzor ze støedoevropské mi ulosti a ve 30. letech byla zcela zahlušce a epøíz ivým politickým vývojem.

Na jeho poèátku byla celosvøetová hospodáøská a sociál í krize, která zalomcovala také Českoslove skem. Spolu s dalšími pod èety tu vyvolala ebo posílila edemokratická h utí a stra y, které demokracii shledávaly edy amickou a politicky přežilou. Zaèaly prostupovat hlav è politický a ázorový život me ši : ty vesmès hra ièily s mateèskými árody, jejichž režimy – ikde demokratické – je y í z aè ovlivñovaly. Nejváž èji se to projevovalo v me ši è èmecké; ový acio alismus se tu apájel příkladem z acistického Německa, a proto eslabl a i poté, co ubylo jeho sociál í motivù. Pohlcoval postup è èmecký demokratický aktivismus a ko cem roku 1937 se přivedl do vèdomé závislosti a politice tøetí ríše. Vztah k Německu se stal vùbec podstat ý pro Českoslove sko, a to v dùsledku Hitlerova zámìru te - to stát z ièit. Vyjevil se apl o v roce 1938: politický tlak, usilující o izolaci Českoslove ska a užívající k tomu He lei ový Sudeto èmecké stra y, smøoval k váleè ému vyøíze í tohoto státu.

Aè demokracie byla v Evropě a trvalém ústupu, Českoslove sko si ji stále zachovávalo. Urøující podíl a tom měla česká spoleè ost: fašismus ztotožnila s acismem, který posuzovala i acio ál è, jako další výraz pa germá ství. Tlak z Německa ji v tomto postoji je utvrzoval. Zato v me - si ách se prosazovaly stra y totalit í, spolupracující pak s „mateèskými“ zememi a izolaci a rozbití Českoslove ska. Také vedoucí slove ská stra a, Hli kova Þudová, byla vzdále a demokracii. Zamìrovala se vždy a prosazová í svého árod ího programu auto omic či přes èji federace, evuøujíc o jeho vlivu a skladbu celého státu. Českoslove sko však pro i zùstávalo stát ím základem. Větši a slove ských voličù však dávala hlasy česko-slove ským stra ám.

Politickou a voje skou obra u opíralo Českoslove sko o spoje ectví s Fra cií, s iž acházelo ejvíce spoleè ých politických a ideových postojù a od iž si slibovalo i velmoce ský sil ý zájem a své existe ci. Čekalo ho od Západu vùbec, tedy i od A glie, zvlášť poté, co zùstalo ve střed í Evropě jedi ou demokracií. V tomto smyslu i vùci Západu argume tovalo. Na èem uči ilo závislou také spoje-

1928: Uvítání chle em a solí v Poštorné

eckou vazbu se Sovøtským svazem, v iž ásledovalo práv Fra cii. Mezi árod í spoje Českoslove ska však se lhaly, protože pod áporem Německa a Itálie přestal fu govat pováleè ý mezi árod í systém gara tova ý Západem. To také rozhodlo, že českoslove ská repreze tace se 30. září 1938 skloila před výrokem m ichovské ko fere ce.

Robert Kvaèek

Z obdobných dôvodov, ako tomu bylo v prípade predcházejúcej staté, otiskujeme významnou časť článku dr. Ferdinanda Vrábela, ktorý se v ném zabýva vzťahom T. G. Masaryka k Slovákum a Slovensku.

TOMÁŠ GARRIGUE MASARYK: MECENÁŠ A PROTEKTOR MATICE SLOVENSKEJ

**Motto: „Lož je mravná choroba a mravné liečenie spoľočnosti začína sa odstraňovaním lže.“ Ivan Thurzo:
Mravné náhlady Masarykove.**

Tomáša Garrigue Masaryka etreba a i obhajovať, stačí o ňom povedať pravdu. Ale od samého začiatku – už od jeho vystúpeja proti českým rukopisom falzám (a tým sa začal Masarykov celoživotý zápas proti klamstvám, falši a a prázdnemu vlastnému českomu aj slovenskému) sa a tohto predovšetkým vedca sústreďovali aj evyberavejšie útoky sprava i zľava a bolo tomu tak už iele po celý zvyšok jeho života, ale tieto útoky vlastne trvajú až do súčasnosti. A i viac ako sedem desaťročí po jeho smrti sa k Masarykovi epristupuje čestne a s úctou

Prezident TGM na návštěvě ve Zvolenu 13. září 1930
s min. vnitra dr. J. Slávikem

k faktom, pritom ako každý ľudia človek, má iste aj T. G. Masaryk árok a to, aby sa o ňom povedala pravda. Nastal už čas a pravdu o Masarykovi medzi Slovákov? Nastal čas, aby sa predovšetkým posudzovali jeho skutky a reál a podpora slovenskej vede a kultúre a tiež iba niektoré jeho vyjadrenia o tom, že Slováci sú „vetva československého ároda“? Je už možné ezauiť a objektívne sa pozrieť a život tohto vedca a politika, prezideť ta, o ktorom sa do edávania ešte tvrdilo dokonca aj to, že „*dal strieľať do robotníkov?*“ V českých komunistických historiografiách sa opisoch dodávali k tomu ešte aj to, že „*Masaryk si dával prejtu do nosu a nařídil vojenskou agresi československého buržoazie proti maďarským a slovenským dělníkům*“ – rozumej Maďarskú republiku rád a jej satelitu, Slovenskú republiku rád.

Jedným z najčastejších obvienej Tomáša Garrigue Masaryka bol a stále je, že euz ával slovenský árod, ezauijal sa o slovenskú kultúru a Slovákov sa s ažil počeštiť. Ďalším väčším obvienej je, že ohro-

zoval ábožce ské presvedčenie väčšími Slovákov, ktorí sa hľásili k rímsko a gréckokatolíckemu vyznaniu a chceli z ich všetkých urobiť protestantov a „husitov“. Takéto tvrdenie je emajúce žiadny vecený základ a dokumenty v slovenských aj českých archívoch dokladajú právny opak. Ako už poukázali zasvätení z alci života a diela TGM apríklad Štefan Krčmér, Svatopluk Štúr, Miloš Tomčík, Štefan Polák, Miloš Dokupil alebo Jaroslav Opat, pre Masaryka bola otázka jedna o československého ároda o dvoch vetvach – českej a slovenskej – otázkou politickou a tiež jazykovou a poslúžila ajmä v čase vzniku ČSR osloboodeniu Slovákov z Uhorska.

Je pravda, že vo vtedajších časoch ebola termínia ológia týkajúca sa ároda a ároda ostávala až a kolísala. Tí istí predstavitelia striedavo používali termíny slovenský a český árod, slovenská alebo česká vetva československého ároda a podobné. Svedčí o tom iele dobová publicistika a krása a literatúra, ale dokonca aj vyjadrenia českých či slovenských árodrovcov aj vedcov. Termínia ológia je rozkolísaná až v súvisejúcich dokumenatách ako boli Mikulášská rezolúcia z 1. mája 1918 či Martinská deklarácia z 30. októbra 1918. A v máji 1918 sa v poradách árodrovcov v Turčianskom Svätom Martine aj samotný Áron Hlinka prihováral za „česko-slovenskú“, či „československú“ orientáciu (iekedy sa to písalo s pomlčkou a i okedy zase bez pomlčky), a rovnako aj Masaryk striedavo hovorieval o Čechoch a Slovácoch a aj o slovenskej alebo českej vetve, teda o českom árode sa vyjadroval rovnako ako o árode slovenskom – ako o vetve. Vyplýva z tohto azda, že Masaryk ež ež ával Čechov a český árod? Je to hrubá falfizifikácia ázorov, myšlie okáči o Masarykovi či už ako uverzitári profesora, alebo ako politika, štátu iaka a prezidenta republiky. Keď sa roku 1875 Kalmán Tisza vyjadril, že slovenský árod iet, reagoval Jozef Miloslav Hurban asledovo výmienou slovami: „*Možno slovenského národa niesť, ale je tu národ československý...*“ Zároveň s tým, že Hurban ež ával slovenský árod? Takýmto vyjadreniam treba rozumieť v kontexte doby a tiež chápav ich ležať dôvod pohľadu a vidieť v tom, že edávania dalekosiahle a zlé úmysly.

Profesor Masaryk Slovensko a slovenský árod požadoval a o jeho kultúre a literatúre sa i tiež ežie zaujímal od konca 80. rokov, keď začal chodiť so svojou rodinou a letom žiť v Bystrici pri Turčianskom Sv. Martine. Krása a svedectvo o tom podáva Eleonora Maróthy Šoltésová: „...*hoci sme žili muž i ja utiahnuti od spoločnosti, profesor Masaryk s paňou jednako vyhľadali nás svojou vzácnou návštěvou. A pri tej návštěvě v rušnom rozhovore hned našlo sa i živé porozumění. Pani Masaryková bola vtedy so záujmom prečítala román 'Protiv prúdu' a veľmi prajne sa o ňom vyslo-*

vovala. Mňa to dojímalo, že ona, patriaca ďalekému cudzemu národu s veľkou slávnou literatúrou, ukázala taký záujem o tento tendenčný slovenský román, že neťažilo sa jej čítať knihu, napísanú v reči, ktorej nemohla dobre rozumieť, hoci som sa domyslela, s čou pomocou to išlo. Rozhovor sa rozpriadol hlavne **o našich slovenských veciach, o ktoré profesor Masaryk sa zrejme zaujímal** (zdôraz il F.V.), ale v úsudkoch bol zdržanlivý. Zato pani Masaryková ukázala vrely súcit s nami pre naše krušné položenie.⁽¹⁾ Keď spisovateľka odplatila Masarykovcom ich marti skú ávštevu počas ich pobytu a Bystricke, všimla si: „...utkvelo mi v pamäti, že každý popri plote idúci alebo vezúci sa z pola či do pola Bystricán so zvláštnou úctivou ochotou pozdravil sa profesorovi Masarykovi a on že tiež tak zopakoval každý pozdrav nie len zbežne, pre povinnosť, ale s istým väzonym dôrazom.“⁽²⁾ Šoltésová si ďalej všíma krásy a harmónického vzťahu ma želov z Prahy a pozame áva, ako sa vzájom e ovplyvňujú dve ušlachtile duše, dva čisté charaktere v duchu vzájomnej lásky a porozume ia. To, že to vyplývalo aj vlastenecké predovšetkým z Masarykovho postoja k že ám, ktoré počítalo za rovocie a rovopráv mužom (vtedy, ažiaľ ešte a i d es, to je ešte stále všade samozrejmé) ezaďabudla spisovateľka zdôraz íť a v tejto súvislosti vyslovuje svoj obdiv aj preto, že to muž a ma žel Masaryk aj sám priznáva a hlási sa k „dobrodejému“ vplyvu svojej maželky. A Šoltésová pripomí a, že aj že y majú čo ďakovať Masarykovi za takéto jeho postoje. Bola to z veľkej časti aj zásluha Charlotty Garrigue Masarykovej. Preto patrí aj jej vďaka za maželovo verejné úči kova ie a aj zato, čo Masaryk počas vojny pre oslobode ie Čechov a Slovákov urobil. Šoltésová ďalej pokračuje: „A jemu akú vďaku môžeme vzdáť?“⁽³⁾ Slov vďak a uznania k nemu upravených iste mnoho sa pohovorí a popíše i na Slovensku – vedľa Slovensko jeho rozhodujúcim pričinením vytrhnuté bolo z istej usúdennej mu národnej smrti – ale či slová i najúprimnejšie, ak odnezajú bez skutkov, sú nie bezcennou vďakou? A akéže skutky sa k nim pytajú? Len tie, čo povzneseniu Slovákov na Slovensku majú slúžiť: aby všetci osloboodení Slováci jednomyselne bez straňstva pri každom svojom konaní pamäťali na spoločnú národnú vec a najmä poriadnym, pracovitým, rozumným a statocným životom napomáhali mravnú i hmotnú silu národa. To je pevný základ svobody...“⁽⁴⁾

Mož o sa však čudovať, že Masaryk mal taký pekýný vzťah k Slovaku a k Slovákom a že mu vec oslobode ie slove ského ároda bola jedou z ajdoležitejších? Je z áme, že Masaryk sa pri viacerých príležitostiach vyjadril, že je viac ako apoly Slovák z Kopčia.⁽⁵⁾ Keď sa Masaryk v decembri 1918 vrácal do oslobode ej vlasti a v Českých Budejoviciach ho vítala aj slove ská delegácia a čele s Pavlom Blahom, Masaryk a jeho uvítanie ie odpovedalo: „Jsem z vaší krve ako z krve české.“⁽⁶⁾

Podľa Štefa a Krčméryho, je pome ova ie moravský Slovák rovocie a s takými pome ova iami ako tria sky Slovák, šarišský Slovák, pričom sú všetci jedi Slováci.⁽⁷⁾ Krčmery vo svojom jubilejnom článku v Slovenských počítadloch ezaďabúda a i ahoj sú slovakizmy v Masarykových spisoch, ale ajmä pripomí a, v čom sa a Masarykovej osobosti a v jeho vystupova í prejavoval jeho slove ský pôvod. Domievanie sa, že pre Masarykov vztah k Slovaku

a k slove skému jazyku je veľmi dôležité toto estra é svedectvo, ktoré podáva Krčmery: „Slovenčina z úst detí Masarykovských znie ako znieva len rodnyj jazyk, neomylné, bezprostredne a aj s plným pôvabom... vyslanec Ján Masaryk, zavítavší medzi nás po rokoch z Londýna hovoril po slovensky tak, ako by sa za ten dlhý čas ani na chvíliku neboli vzdialil z Bystricke. Slovenčina pán prezidenta, hovorená nemôže byť už taká bezpečná, ale v písme je bezpečná i dnes. Reč, ktorú povedal pán prezident pri otváraní Matice slovenskej mal len zčiastky pripravenú, druhú časťku načrtával si tužkou na balkóne matičnom slovenčinou bezvadou...“⁽⁸⁾ Jedným z ajvýznamnejších dokladov o Masarykovom postoju k svojráznej osti Slovaku a slovenskému jazyku je toto Krčmeryho vyznanie: „**Čo bolo veľmi dôležité, T. G. Masaryk rozumel slovenskému povedomiu, lebo videl osobitosť slovenských pomerov, slovenského života. Skutočnosť slovenskej spisovnej reči on – realista – dobre chápal a svojbytosť slovenskú cítil ako kus seba samého.**“⁽⁹⁾ (Zdôraz il F.V.) Vôbec ie je za edbatelé a i svedectvo ie o vedcovovi a politikovi, ale o prostom človeku Masarykovi, o jeho osobistej a skutočnosti zriedkavej ľudskej veľkosti, keď prichodil po rokoch do Marti a a s Jozefom Škultetym (po počiatku om piateľstva ešte rozhodným opom e tom predvojovým ových ázorov profesora T. G. Masaryka a spolubojovníkom Vaja ského v jeho kritike) sa dojato – srdcia zvŕhalo a formálitami, píše Krčmery – zvítal takto oficiálne: „*„Jožko! zvolal pán prezident mimovoľne pobehnúc k Škultetymu a stisli sa pravice dávnych priateľov.“*⁽¹⁰⁾ Je vskutku zaujímavé, ale aj ešťasné, že Krčmeryho a alýza vzťahu Masaryk – Slovaku sa d eš už le veľmi málo pripomí a. Vedaj taký Krčmeryho ázor, že „...v sporoch s hlasistami udieralo sa zväčša na Masaryka. Nespravodivo.“⁽¹¹⁾ by si epochy e zaslúžil väčšiu pozornosť a hlbší rozbor.

M oho sa popísalo o vzťahoch a aj o ko fliktoch medzi Vaja ským a Masarykom a tiež často epresie alebo úmysel e epravdivo. Krčmery k tomu pozame áva: „Keď (Vajanský)... videl T. G. Masaryka odchodiť do zahraničia, ešte za ním zmierený s nádejami. Pán prezident sa tiež náročne často rozpolomil, najmä pri pohľade na pád Ruska. Pri smrti Vajanského si naznačil: ‘16. srpna (1916) zemrel doma Hurban Vajanský; často jsem na náročného vzpminal; úpadok Ruska musel na náročného pôsobit strašne, neboť bylo mu jedinou hviezdu a nadějí. Teprve pozdĺži jsem se dovedel, jak trpeli a s jakými nadějemi prijali mou činnosť zahraničnú.’“⁽¹²⁾ A dosvedčuje to aj Vaja ského syna Vladimíra, ktorý ešte podal svedectvo, ako Vaja ský pred smrťou vyjadril radosť, že jeho syn spolupracuje s Masarykom. Napriek tým ajostrejším útokom Vaja ského po Masarykovej kritike jeho románu u Kotlín, ktoré dospeli až tak ďaleko, že Masaryk mu už a i eopoval a i eodpovedal, ešte Masaryk ako prezident už a to ehladel, a pri ávštevách Marti a vždy vzdal poctu aj Vaja skému pri jeho hrobe... A ešte emusel, e potreboval si získavať a i lacú popularitu a a i sa pokrytiecky kľaňať pri hrobe svojho árodom už áva eho opo e ta, aby si získal politické body. Je celkom isté, že to bol spočiatky prejav jeho úprimnej úcty Vaja skému. O čom i om by takéto Masarykovo gesto svedčilo, ak ie o oce e i života a diela Vaja ského a toho, čo pre svoj árod

urobil, o piet ej spomie ke a blízkeho spolubojov ſíka za osloboде ie Slovákov, aj keď si eskôr epozumeli a ázorovo sa v prostriedkoch – ale ikdy ie v cieľoch aj rozišli?

Krčmér sa krátkou rozpomie kou vracia aj ku skrom ej oslavie Masarykových 75. arode í v Topoľčia kach, keď slove ské let é sídlo prezide ta avštívil so spisovateľkou Šoltésovou a rok predtým aj s Marti om Kukučí om. Krčmér takto siaha vtedyjším Slovákom do svedomia – a mám veľké obavy, že to platí aj v d eš ých časoch – po viac ako ôsmich desaťročiach: „*Potom sme hovorili o slovenskej literatúre. O románe Šoltésovej „Proti prúdu“ písal bol pán prezident sám v Čase ešte vtedy pred 30 rokmi, keď román vyšiel. Znal i jej zápisky „Moje deti“ i „Sedemdesiat rokov života“. Spomínali sme Vajanského i Hviezdoslava z literatúry i zo života. Zo starnej slovenskej prózy pán prezident najvyššie ocenil Kalinčiakovu Reštauráciu... zo starších básnikov najväčšmi zaujímal ho Janko Kráľ... Spomínali sme Adama Šangalu a viacerých mladších spisovateľov slovenských. Pán prezident Adama Šangalu ešte neznal. Ale, hľa, v posledných dňoch (14. februára) bol spisovateľ Adama Šangalu hostom v lóži pána prezidenta pri predstavení v Národnom divadle. Pán prezident našiel si chvíliku prečítať i túto zaujímavú knihu slovenskú. Koliky záujem o literatúru a aké ocenenie literatúry je v tom, že si človek pri takom veku a takých povinnostach ako má on, takúto chvíliku nájde! Našli sme si chvíliku my, prečítať knihu nazvanú „Svetová revoluce“, alebo aspoň malý zväzoček Karla Čapka „Hovory s T. G. Masarykom“, v ktorom hovorí vlastne tiež prezident sám, každému srozumiteľne a pristupne? (Zdôraz il F.V.)¹³⁾*

Masaryk pre Slove sko pracoval pred voj ou, počas ej a aj ako prezide t. Citlivo v ímal potrebu výchovy slove skej i telige cie a slove ských úrad ſíkov. Pri ávštëve poštov ého oficia tského kurzu v Prahe pre uchádzca zo Slove ska (Lipt. Sv. Mikuláš) 30. mája 1919 vyhlásil: „*Pocházím sám ze slovenskej krve, cítím se mezi slovenskými účastníky kursu jako mezi svými a jako doma. Nikdy jsem na Slovensko nezapomněl a pro Slovensko podle svých sil pracoval.* Vítám vaši snahu zúčastnit se prací za zlepšení poštovní dopravy, která v našem státě vyžaduje největšího zdokonalení máme-li s ostatními národy a státy soutěžit. Chceme s vámi svorně pracovat k rozkvětu Slovenska a celého státu.“¹⁴⁾

Delegácií spišských Slovákov, ktorá ho prišla 17. marca 1920 pozdraviť a Pražský hrad, okrem i ého vyhlásil: „*Chystám sa na Slovensko, aby som navštívil kolísku svojich rodičov, teda i svoju kolísku...*“¹⁵⁾ A i ej výprave zo Slove ska 1. ovembra 1920 zase zdôraz il: „„na vás slovenských študentov a profesorov čaká veľká úloha na Slovensku... Bolo nedorozumenie, stali sa chyby, ja ich dobре poznám, ale oslobodenie slovenského národa (zdôraz il F. V.) je vec taká veľká, že nebudem sa škripieť pre maličkosti... Očakávam, že budete pracovať na vybudovanie slovenskej slobody...“¹⁶⁾

Pri ob ove í Matice slove skej sa v auguste 1919 stal prezide t Masaryk jej protektorom a a jej či osť, ako to dosvedčuje aj jeho čle ská legitimácia č. 173, ve oval 102.896 Kčs a eskôr ďalších 500.000 Kč na „výskum slovenského jazyka a jeho dialektov a slove ského árodo-

pisu“.¹⁷⁾ Veľké fi a č é čiastky ve oval aj Karolovi Plickovi a jeho dlhoroč úzberateľskú a dokume tač ú prácu, počas ktorej zbieral slove ské pies e a a film zachytával život súdobej slove skej dedi y. Matica slove ská odhalila vo svojej výborov i v Marti e 8. marca 1930 ako prejav úcty prezide tovi a a z ak vdák za podporu Matice bro zovú bustu, o čom Masaryka výbor i formoval telegramom zaslá ym do Prahy. Ak by matič í či itelia mali čo le tieň podozre ia, že prezide t je zaujatý proti slove či e a slove ské árod euz áva, boli by siahli k tomuto kroku?

Pri výstavbe ovej budovy pre Maticu slove skú, požiadalo vede ie tejto výz am ej a pre slove ský árod, jeho vedu a kultúru, ičím e ahraditeľ ej i štitúcie (Jozef Škul téty a Štefa Krčméra), aby prezide t apísal list, ktorý by a sláv osti v Marti e v auguste 1924 prečíital prítom ým a potom ho vložili do základ ého kameňa. Prezide t tejto žiadosti vyhovel a v dokume te okrem i ého po slove sky apísal: „*Tentoraz majú martinské slávnosti zvláštny význam, že na nich bude položený základný kameň k novej budove Matice slovenskej. Mám radosť, ako rýchlo sa Matica slobodou republiky zmáha. Matica žila v myslach a srdciach verných Slovákov i po jej násilnom zrušení a tak prvým z činov po oslobodení slovenského národa (zdôraz il F.V.) je vzkriesenie Matice slovenskej v roku 1919. Od tej doby je Matica intenzívne činná a iste môže počítať s rýchlymi úspechmi, pretože pracuje v slobode a v prostredí, ktoré ju bude s láskou a porozumením podporovať. Matica zostane slovenskému duchovnému životu matkou. T. G. Masaryk.*“

Sláv osť odovzda ia ovej budovy Matice sa uskutoč ilia v lete 1926 a prezide t Masaryk sa a ej osob e zúčastnil. „*Roku 1926 boli matičné slávnosti v Martine obzvlášte významné. Boli to slávnosti jubilejné a kto sa na nich vtedy zúčastnil, nezabudne ich nikdy. Nová budova Matice slovenskej bola pri tej príležitosti odovzdávaná svojmu cielu a pred budovou odhalený bol pomník Hurbanovi Vajanskému, dielo Frantu Úprku. Boli to slávnosti krásne, plné lesku, radosti a oduševnenia. Z celej mladej republiky poschodili sa hostia, aby boli prítomní pri tej sláve a aby si spomenuli ako kedysi bývalo... I sám pán prezident zavítal do Martina na tieto slávnosti.*“¹⁸⁾ Já Hála ďalej opisuje priebeh sláv ostí, vystúpe ia folklór ych súborov – Čičma cov. Važta ov, Detva cov, atď. A a ko ci sláv osti sa stalo toto: „*Pán prezident až doteraz vydržal prizeráť sa, a keď už slnce za hory zachodilo, vykročil k svojmu autu. Ale tu obstúpili ho bystrí Važťania a dievčatá bez rozmyšľania zaspievali mu na cestu: „Sadaj slnko, sadaj za ker malinový, Pán Boh daj dobrú noc pánu prezidentovi!*“¹⁹⁾

Po takmer storocí je stále m ohovrav á aj vzájom á korešpo de cia T. G. Masaryka s Hviezdoslavom, ktorého a Orave aj avštívil. Masarykovi často ajmä z katolíckych kruhov vyčítali aj zlé úmysly voči tejto ko fesii. Vyvracia to okrem i ého prezide tov telegram adresova ý pri príležitosti ich itria skej vysviacky 13. februára 1921 prvým slove ským biskupom v Československu, v ktorom ich vyzýva a blahodar ú a pre katolícky ľud Slovenska prospeš ú výchovu. Stojí zato odcitovať te to d es už málo z ámy a ajmä zo stra y slove ských katolíkov málo pripomí a ý dokume t ko cipova ý v slove či e v pl om z e í: „*Som si plne vedomý historického významu dnešného dňa pre Slovensko a ce-*

lý náš štát. Od nových páнов biskupov si prajem len jedno, aby ako dobrí pastieri bdeli nad náboženským životom katolického ľudu – a všetko ostatné bude pridané. A hovoriac o náboženskom živote na Slovensku, nemôžem nespomenúť slová miláčika Ježišovho: 'Boh láska je. Ak by niekto povedal: Milujem Boha a brata svojho nenávidel, je klamárom.' A túto lásku, páni biskupi, majte ku všetkým národom a jazykom **nášho drahého Slovenska.**"²⁰⁾ Už predtým apeloval aj a českých rímskokatolíckych biskupov: „Páni biskupové, prosím vás, noste lidu víru živou.“²¹⁾

Masaryk chápal a vysoko oceňoval aj výz am Slove ského árod ého divadla v Bratislave pre slove ský árod. V telegrame z léče ia a ostrove Capri 31. júla 1921 uviedol: „Divadlo v našom národe vždy bolo nielen ústavom zábavy, ale aj mravnej a národnnej výchovy. Tento význam môže a má mať aj Slovenské národné divadlo v Bratislave pre národný a kultúrny život Slovenska.“²²⁾

Ai prvej ávšteve Bratislavu vo fu kcii prezide ta 19. 9. 1921 a uvítia ie po slove sky povedal: „**Prichádzam na Slovensko rád, lebo som Slovensko vždy miloval a hlboko cítil s jeho smutným osudem, ktorý mu hrozil rozdelením a zničením...** Je dnes veľkým úkonom Slovákov samých, aby i v rozdielnostiach stranických zásad našli spoločnú pôdu k práci na povznesenie svojho národa a doplnenie nedostatkov neblahou dobou zavinených...“²³⁾ A pri priatí pred Starou rad icou: „...som si plne vedomý veľkého významu Bratislavu v minulosti, ale nešťastnou odnárodnňovacou politikou vaše mesto kleslo na úroveň miest provinciálnych s rozkvet jeho bol zahatany. U Československej republike ide Bratislava v ústrey krásnej budúcnosti...“²⁴⁾ Ruku a srdce a povedzme si, či sa táto predpoved „ epraj íka Slovákov“ Masaryka e aplila do bodky? D es je Bratislava sebavedomým a rozkvitajúcim hlav ým mestom sebavedomej Slove skej republiky! Bolo by to bývalo mož é bez vz iku Československa? A ďalej Masaryk povedal: „Rovnocennosť slovenskej a českej polovice, vyjadrená nielen menom tohto štátu, ale aj demokratickou ústavou a programom štátnej politiky, zaručuje zachovanie slovenského svojrazu, reči a kultúry a rozvinutie tých vlastností, ktoré vyplývajú zo slovenského národného charakteru.“²⁵⁾

Nasledujúca ávšteva Turčia s keho Svätého Marti a 21. septembra 1921 a okolia Masaryka ajviac dojala a bolo to cítiť aj a jeho prejavoch. Už a žeze ič ej sta ici sa prezide t vyz al zo svojho úprim ého vzťahu k ho pohybu: „...som hlboko dojatý, keď po rokoch vraciám sa do Martina za tak zmeneňých okolností. **Tu najviac chveli sa slovenské srdcia o budúcnosť národa, tu najviac vykonalo sa, aby národ zachránený bol od skazy** a aby zachované boli prejavy jeho kultúry a pamiatky jeho práce a umenia. Ja sám často

v Martine som sa rozprával so slovenskými národovcami o spôsoboch, ako pracovať, ako čeliť hroziacej pohrone, zachrániť, čo sa zachrániť dalo. Dnešná doba ovšem zmenila mnohé a posunula našu národnú vec ďalej, než sme sa opažovali diľsať, ale to neznamená pre nás odpočinok. Iste sa nemýlim, keď vyslovím presvedčenie, že Martin aj dnes a v budúcnosti svojou prácou a iniciatívou zachová si meno kultúrneho strediska. **Prijmite, páni, moje uistenie, že sa cítim ako doma.**“²⁶⁾

Vtedajšiemu predsedovi Matici slove skej Jozefovi Škultetymu povedal: „Viera bola vždy symbolom Slovenska. Tešíme sa na ďalšiu spoluprácu Slovenska s ostatnými časťami republiky.“²⁷⁾ Z prezide ta stojí zato odcitovať jeho prejav k posla covi A drejovi Hli kovi v Ružomberku. Jede z ajvýz am ejších slove ských árodovcov prezide ta Masaryka vtedy privítal takto: „Slovenský národ v tejto republike a v jej rámci nachádza zachovanie svojho národného svojrazu, svojej individuality, svojich práv politických a autonómnych. **Vo Vás pán prezident vidíme najväčšieho zástancu a ochrancu spravodlivosti, práva a zákonus.**“²⁸⁾ Prezide t reagoval asledov ými slovami: „...som hlboko dojatý a tešíme sa z Vašej reči. Zdôrazňujete právo a rovnoprávnosť náboženstva a všetkých ostatných spoločenských zložiek. Pripojujem sa k Vám v tom úplne... Je prirodzené, že ako vodca ľudovej strany vytyčujete podstatu kresťanstva a katolíctva... Veľký učiteľ cirkvi svätý Augustín dal nám zlaté pravidlo: 'In necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus caritas.' Jednota v tom, čo je nutné

a pevné. Nám teda politicky potrebný je štát a zariadenie štátu na spravodlivosti založené. V tom musí byť zjednotené všetko obyvateľstvo tohto štátu, predovšetkým však my, Slováci a Česi. Volnosť máme v tom, o čom sa mienky môžu rozchádzať, o cestách a prostriedkoch... A konečne láska vo všetkom našom jednaní... Naša ústava pre Slovensko a pre celý štát položí a ústavne už zabezpečila základy autonómie v župnom zriadení. Ņou bude autonómia rozšírená na najšir-

šie vrstvy; nadžupan a jeho výbor budú pre Slovensko stálym orgánom politickej administrácie... Avšak obyčajná žiadana župná autonómia by nám nestacila, keby nebolo tej svojráznosti a individuality národnej, o ktorej ste dobre prehovorili. **Ja milujem svojráznosť a individualitu Slovenska**, avšak s politikou a so štátom a s jeho úradníctvom túto individualitu národnú si plne nezabezpečíme. K tomu je potreba kultúrnej práce v najširšom rozsahu, a pokiaľ ide o politiku, politiky opravdu kultúrnej. Potom **iste nás slovenský ľud túto svoju individualitu a svojráznosť upevní a zdokonalí**. Daj vám to Boh!“²⁹⁾

A z Liptovského Sv. Mikuláša, keď mu prečítali pozdrav od vtedy emoc ého bás ika Hviezdoslava, s ktorým sa v mi ulosti osob e stretol a bol s ím aj v písom om ko takte, poslal mu telegram: „Pri príchode na Slovensko, spechám, drahý majstre, aby som Vás pozdravil. Obnovená vlast' čaká, že rozmnožíte ešte svojím dielom jej poklady kultúrne. Lutujem, že nemohol som Vás ešte vidieť.“³⁰⁾

Niele podľa týchto dokume tov a prejavov, ale aj podľa iých svedectiev a hlav e a základe svojich či ov si T. G. Masaryk pl e zaslúži, aby ho aj Slováci v ímali ako jed u zo svojich ajväčších osob ostí, ktorá sa o slove ský árod zaslúžila vý am ým vkladom, ktorý mož o struč e zhr úd do asledov ých bodov:

1. T. G. Masaryk sa svojimi kontaktmi s predstaviteľmi Slovákov – Svetozárom Hurbanom Vajanským, Jozefom Škultetym, Elenou Maróthy-Šoltésovou a ďalšími národnocami v Turčianskom Svätom Martine pričinil o oživenie slovenského politického, kultúrneho a spoločenského života.

2. Svojím hlbokým a úprimným záujmom, hmotnou podporou, ale hlavne ideovou inšpiráciou slovenských študentov v Prahe sa profesor pražskej univerzity Masaryk ako ich ideový vodca zaslúžil o výchovu a odbornú prípravu novej generácie – hlasistov. Význam hlasistov pre slovenský politický a spoločenský, ale aj vedecký život (zakladateľ slovenskej sociológie Anton Štefánek a ďalší) ešte dodnes nie je plne docenený a dá sa porovnávať len s inou generáciou slovenských národných predstaviteľov a buditeľov – s družinou okolo Ludovíta Štúra. Hlasisti sa spolu so štúrovcamí najviac pričinili o emancipáciu slovenského národa a o jeho všeobecný spoločenský pokrok a boli pritom inšpirovaní myšlienkami a dielom T. G. Masaryka.

3. T. G. Masaryk bol spolu s E. Benešom, M. R. Štefánikom, ďalšími politikmi doma aj v zahraničí a legionármi, architektom Československej republiky. ČSR pomohla viac Slovákom ako Čechom a Slováci ju aj viac potrebovali ako Česi. Dnešná slovenská štátnosť nadväzuje na československú štátnosť.

4. T. G. Masaryk má podstatný podiel na oslobodení Slovákov z národnostného útlaku v Uhorsku a z okov maďarského ohrozujúcej samotnú existenciu slovenského národa. (To nie je fráza!)

5. T. G. Masaryk sa (spolu M. R. Štefánikom a E. Benešom) významne zaslúžil o teritoriálne vymedzenie územia Slovenska (vôbec po prvýkrát v dejinách Slovenska) za hriňajúceho aj predtým pomádarčené oblasti. To sa dovtedy nepodarilo žiadnej generácii slovenských národných buditeľov a politikov. Slovenskou otázkou sa Masaryk zaoberal v mnohých svojich spisoch, štúdiach a článkoch.

6. T. G. Masaryk je význačným reprezentantom myšlienok tolerancie, humanizmu, boja proti antisemitizmu, za demokraciu a integráciu národov v strednej Európe na princípoch vzájomnej úcty a rovnoprávnosti. Je jedným z význačných projektantov zjednocujúcej sa Európy na princípoch demokracie, slobody a. V spise Nová Evropa, stanovalo slovenské, Masaryk a túto tému píše asledov e: „Skutečná federace národù nastane teprve, až národné budou volní a sami se spojí. K tomu směřuje vývoj Evropy...“

Všude se slabí, potlačením a vykořisťovaním spojují – asociace je veliký program doby: federace, volná federace malých národù a státù bude užitím tohto principu, zajišťujúcího účelnou organizaci človečenstva.“³¹⁾

Ferdinand Vrábel

- 1) MARÓTHY ŠOLTÉSOVÁ, Ele a: *T. G. Masaryk. I : Slovenské pohľady*, roč ík 46, 1930, s. 146 – 148, 146.
- 2) Tamže, s. 147.
- 3) Člá ok pre Slove ské pohľady apísala Šoltésová pri príležitosti 80. arode í T. G. Masaryka.
- 4) Tamže, s. 148.
- 5) „Otec byl Slovák z Kopčan... Já jsem byl vlastně napůl Slovačiskem odmalička; můj otec byl Slovák z Kopčan, mluvil slovensky do smrti...“. ČAPEK, Karel: *Hovory s T. G. M. Československý spisovatel*, Praha 1990, s. 13, 131.
- 6) MASARYK, Tomáš G.: *Cesta demokracie I. Soubor projevů za republiky*. Či , Praha 1933 s. 4.
- 7) KRČMÉRY, Štefa : *T. G. Masaryk a Slováci. I : Slove ské pohľady* roč ík 46, 1930, s. 175.
- 8) Tamže, s. 181.2
- 9) Tamže.
- 10) Tamže.
- 11) Tamže, s. 183.
- 12) Tamže, s. 184.
- 13) KRČMÉRY, Štefa : *Pred jubileom pána prezidenta. (Rozpomienka.)* I : Slove ské pohľady, roč ík 46, 1930, s. 135 – 136.
- 14) MASARYK, Tomáš G.: *Cesta demokracie I. c. d.*, s. 143.
- 15) Tamže, s. 279.
- 16) Tamže, s. 428.
- 17) Dokume ty sú ulože é v Archíve Ka celáre preside ta republiky v Prahe, fo d T. G. Masaryk , v Literár om archíve Matice slove skej v Marti e, Slove skom árod om archíve v Bratislave a v ďalších českých aj slove ských archívoch.
- 18) HÁLA, Já : *Pán prezident na národných slávnostach. I : Slove ské pohľady* 1930, s. 149 – 153, 149, 150.
- 19) Tamže, s. 153. Spo tā y prejav Važta ov ikto eorga izoval, prejavila sa v ľnom prirodze á úcta a láska prostých ľudí, podob e ak v Bystricke a aj a m ohých i ých miestach a Slove sku.
- 20) MASARYK, T. G. : *Cesta demokracie II. Soubor projevů za republiky*. Či , Praha 1934 s. 29.
- 21) Tamže, s. 8.
- 22) Tamže, s. 57.
- 23) Tamže, s. 120-121.
- 24) Tamže, s. 121-122.
- 25) KRČMÉRY, Š.: *T. G. Masaryk*, c. d., s. 185.
- 26) Tamže, s. 127 – 128.
- 27) Tamže, s. 128.
- 28) Tamže, s. 129.
- 29) Tamže, s. 129 – 131.
- 30) Tamže, s. 132.
- 31) V tejto súvislosti je príz ač é, že v roku 1927 všeobec e uz áva ý írsky mysliteľ a dramatik George Bernard Shaw a otázku, kto by mal byť prezide tom budúcich Spojé ých štátov európskych, odpovedal: „Poznám len jedného a to je Masaryk!“ Vid: LUC-DUMOULIN, Edmo d: *Tomáš Garrigue Masaryk, vlasteneč, oslobođitel Československa, velký Európan*. Prúdy, 22, 1938, s. 255 – 259.

Pokračujeme v uveřejňování textu spisovatele a někdejšího diplomata Jana Drábka, v němž líčí své vzpomínky na rok 1948.

OKOLNOSTI A OSOBNOSTI

část II. Osobnosti

Co se týče posuzování demokratických politiků jako eschopých aivků (viz Část I., 1948: Okolnosti a Osobnosti P308): Ra dolph Churchill, syn velkého Wi sto a, kdesi popisoval po urovce scénu u ich doma, když Chamberlain a podzim roku 1939 v rádiu oznamoval Britům, že jsou ve válce ém stavu s Německem. Ra dolph tehdy vybuchl s celou řadou i - vektiv vůči Chamberlainovi, ale Wi sto ho ráz čekal. Řekl mu, že Chamberlain se a gažoval v boji o mír. Te sice prohrál, ale bylo to úsilí, které si zaslhuje aši úctu. Podobně vidím, že es já větší u demokratických osobností za rok 1948.

Ne však třeba komentátor Bohumil Doležal, kterému v únoru 1948 bylo osm let. Teďkdy apsal, že „mezi komu isty a árod ími socialisty byl po roce 1945 zase až tak velký rozdíl, takže přestupovat od jedné k druhému estalo za ámahu“. Reagoval také a slova posla ce Raendorfa, který estoudě tvrdil, že po válce Milada Horáková chtěla vstoupit do KSČ.

Demokraté v roce 1948 rozhodně byli, jak je s oblibou říkalo současné historici malují, těmi pitomečky, kteří se při každém kroku echali obalamutit, přehrát, a abychom to řekli hezky česky, „přechcat“. S takovým posudkem totiž vůbec jede dohromady okolnost, že to byli tito údajní eschopé aivkové, kteří avzdor všemu, co se dělo v sousedích zemích, dokázali úspěšně vzdorovat totalitě téměř tři roky. V Maďarsku se komu isté dostali k totalitě i moci už v červnu 1947.

Uvažme, kolik životů bylo už zahrazeno o tom, že až teprve v září 1948 se začaly zřizovat československé koalice tráky a teprve o rok později došlo k možnému strprocesům. V důsledku toho Československo zažilo pět let Stalinského hrůzovlády ažmísto osmi.

Vím, jaké byly úzory vedoucích demokratických činitelů roku 1948. Některé z nich jsem dokonce znal i osobně. Vladimír Krajina, geografický tajemník ároda Československé strany, bydlel po válce v Krocínové ulici v bytě dvě patra pod kamarádem a jeho dcerou jsem chodil do školy a Uhelkýho trhu. Později jsem se s ním po léta ve Vaclavově schůzoval v Československém sdružení v Karlíně. Byl to esmír český zásadový muž – bota i k zároveň vůči hradi a, jehož K. H. Frankova podporoval za vedoucí osobnost českého odboje.

Během války se Krajina dlouho před gestapem skrýval, dokonce přežil ve svém úkrytu i heydrichiádu. Po válce pak v sekretariátu ároda Československé strany zřídil i formaci středisko, které se soustředilo a komu istické podvody a lži. Nějakým sítíkem tedy rozhodně byl emohl.

Z různých ewyorských exilových podniků se pamatuji a Huberta Ripku, poválečného ministra zahraničního obchodu –

jednoho ze čtyř árodových socialistických ministru, kteří v roce 1948 podali demisi. Patřil mezi ty nejvystřejší Čechy, se kterými jsem se kdy setkal. Shrula své vzpomínky v knize *Czechoslovakia Enslaved*, kterou považuju i co do historie úrovních důvodů za jednu z těch, jak i formativní, tak literárnějších.

Přízvuk Ripkovy francouzské maillotky Naomi dovedl rozkošného apodobovat Julius Firt, vtipný poslavec a velmi schopný politický jednatel, člen předsedstevního výboru ároda Českoslováků. Byl to zajímavý člověk, plný jak životu iho elá, také apavidlosti a šarmu. Dobře jsem se s ním seznámil, když byl v sedmdesátých letech mým šéfem v místechovském středisku Radia Svoboda Evropa. Vážil jsem si ho.

V redakci Hlasu Ameriky byl tátovým kolegou Ladislav Feierabend, ministr protektorátu v vládě a později, po svém útěku doslova v hodinách dva až tři, loďské exilové vlády Benesovy. V padesátých letech bydlel ve Washingtonském komplexu zvaném McLea Garde, blízko Bílého domu. S bráškou jsme se s ním chodili a dříve (většinou více než a jede) do edaleké Zebra Room, kde jsme se zatajili výmluvně dechem a slouchali jeho vzpomínky.

Feierabend přirozeně považoval výloučně agrárníků z vlády poválečného Národního fronty za osudovou chybu, v čemž měl patrně pravdu. Často se vracel ke svému loďskému varování prezidenta Benesovi, aby ejedil do Moskvy, bohužel a iž by kdy byl uveden do jakou praktickou alternativu. Po válce Feierabend podporoval ároda Českoslováků a jako ministr musel absolvovat druhý bezpečnostní útek a Západ. Byl to dobrý demokrat a významný expert hospodářský, jehož podpis jako ministra zahraničí byl až do této doby jediným československým bankovním kováčem.

Ve Washingtonu užil tehdy také Juraj Slávik, Slovák, agrárník, předválečný ministr v itráku a poslední předním orovým československým velvyslancem ve Washingtonu. Byl to příjemný společník, což je pro úspěšného diplomata do jisté míry předpoklad. Rád vypravoval, jak když předával svou jmenovací listinu u prezidenta Trumana, se ho zeptal, do jaké míry může Československo počítat s americkou pomocí, dojde-li ke krizové situaci, Truma , jehož vláda o rok později přesídlila svého světu Marshallův plán a Trumana ovu doktrínu a obrazu u Řecka a Turček, mu tehdy řekl, že Československo může spoléhat pouze a morálí podporu Spojených států. Na to nic víc.

Poválečný ministr zahraničí Václav Majer žil během padesátých let ve Washingtonu také. Na rozdíl od svých tak podivně

Vladimír Krajina

ých sociál čedemokratických kolegů, jakými byli třeba age t komu istū Zde ēk řierli ger ebo kraj ē espolehlivý oportuista Laušma , to byl sluš ý demokrat, který se ikdy edo-kázal překle out přes svou smut ou roli, kterou byl v ú oru 1948 do uce sehrát. Podvolil se tehdy zma ipulova é větší ē ve stra ē, ježíž vede í se rozhodlo epodat demisi, a za tří měsíce poté sply uli s KSČ. V jed ē své washi gto ské před-áisce tvrdil, že chtěl rezig ovat také. Doko ce se prý s ažil přimět Ja a Masaryka, aby se přidal a tím by podala demisi větší a vlády. K tomu však edošlo.

Pamatují se a čho jako a jed u z těch ejsmut ejších postav exilu. Byl to idealista, kterého zklamala eje jeho sociál čedemokratická stra a, ale celý árod. Doko ce by se dalo říci, že ako ec zklamal sám sebe. Patr ē v důsledku toho hledal příliš často útěchu v alkoholu.

Petr Ze kl, ēkdejší primátor Prahy, po válce pak místo-předseda Gottwaldovy vlády a vedoucí árod ich socialistů, bydlel v exilu a washi gto ské Šest ácté ulici. Chodíval k ám se svou milou Pavluškou a ikdy evy echal exilovou oslavu 28. říj a ebo 7. břez a.

Ze kl přežil šest let ko ce trákul a ako ec musel z osvoze ého Buche waldu, ovláda ého komu isty, doslova prchat, protože mu opět šlo o život. Te to ēkdejší primátor Prahy ebyl sice výz ač ým stratégem, zato však přesvědče ým demokratem a hlav ē výraz ē čest ým člověkem v době, kdy ještě čest mezi ašimi demokratickými politiky hrála určitou roli.

Je mu mož o vytk out, že tak jako val á větší a tehdejších demokratických či itelů se příliš spoléhal a emoc ého Be eše a také a všeobec é dodržová í ústav osti republiky. V exilu apsal, že během pováleč ýh let bylo potřeba rozví-out všech y demokratické prostředky k tomu, „aby při ej-bližším rozhodová í lidu svobod ými volbami podle demokratických a parlame t ich pravidel byla astoupe a cesta k pl é demokracii a k ob ově pl é svobody a ezávislosti“.

Ovšem už v dalším odstavci Ze kl praví, že „také komu isté pokládal tehdejší stav je za dočas ý, a to směrem zcela opač ým“, takže e í mož é argume tovat, že by s ad jejich cíle ebyly demokratum z ámě.

„Kdyby ebylo došlo u ás k rozvratu komu istickým pu-čem, mohly být všech y edostatky a chyby podle vůle lidu de-

mokratickou cestou dáv o odstra ē y a mimo to mohlo být do-saže o takového rozkvetu svobod ým rozhod utím lidu, o jakém se ám dříve a i edzálo. Zejmé a kdyby byli také pomáhali ti, kdo dosud stojíce v řadách komu istú práci druhých je ztěžovali a mařili. Mohli jsme tak eje zachrá it vše dobré a hod ot é, co si árod svou poctivou prací a úsilím vypracoval. Mohlo být dále stavě o a budová o a solid ích základech a mohli jsme dosíci dalších pokroků, eje takových, jakých se dopracovaly zatím ji é svobod é země, ale ještě lepších. Měli jsme dobré podmí ky aší země a výbor é vlast osti a schoposti ašeho lidu.“

Předešlý odstavec výteč č shr uje te idealismus, který tehdy mezi demokratickými lídry vládl. Byl to jakýsi rytířský demokratismus, který, bohužel, zvláště v těch ra ē pováleč ýh dobách, ebyl právě a místě.

A tím se dostaváme k osob osti prezide ta Be eše. D es už se jistě ikomu edz, že by šlo o ējakou obdobu Abrahama Li col a ebo TGM. Historici se však celkem shodují, že šlo o esmír é schop ého diplomata a politika. Že byl domýšlivy? Jistě. A že ebyl příliš zatíže morálkou? Asi také e. Občas předstíral, že se a ēkteré dosti výz am é věci epamatuje a ji dy, když toho bylo potřeba, byl schope i zalhat. Ale proboha, kdo měl v roce 1945 jeho prestiž? Měli se Češi spoléhat třeba a Ja a Masaryka, který tolik trpěl jak depresemi, tak mi dráky?

Literatura:

- Feierabend, Ladislav: *Pod vládou národní fronty*, Washi gto , vlast ím ákadem, 1968
Firt, Julius: *Záznamy ze starých deníků*, Kolí ad Rý em, I dex, 1985.
Kopecký, Václav: *ČSR a KSČ*, Praha, Stát í akladatelství politické literatury, 1960
Korbel, Josef: *The Communist Subversion of Czechoslovakia*, Pri ceto U iv. Press 1959
Krají a, Vladimír: *Vysoká hra*, Praha, Eva, 1994
Ze kl, Petr: *Mozaika vzpomínek*, Olomouc, Ce trum pro českoslove -ská exilová studia, 1998.

Jan Drábek
(pokračování příště)

Psycholog dr. Aleš Kolářský se tentokrát zamýšl nad hodnotami v oblasti morální, které do střední Evropy přinášel T. G. Masaryk. Na rozdíl od mínění autora však poznamenáváme, že naše společnost se nikdy Masarykovou nestane – tak se nedělo ani v době jeho prezidentování. Velkou výhrou by však bylo, kdyby aspoň část naší společnosti Masarykovi rozuměla a při interpretaci jeho myšlenek a snah dokázala čelit záměrnému překrucování a zkreslování jeho odkazu, což se v určitých kruzích naší společnosti děje.

ČEKÁNÍ

Když TGM odcházel v prosi ci 1914 do odbojového exilu prováze deerou Olgou, za echal zbytek své rodi y v Čechách. K těm zde čekajícím připom éla Alice Masaryková ve své k ižce „Dětství a mládí. Vzpomí ky a myše ky“ (Ústav T. G. Masaryka 1994) a stra ē 109 te to citát z Milto a: „They also serve who sta d a d wait“. (Ti, co stojí a čekají, také slouží.)

Tato myše ka se hodí i ke vzpomí kám a dobu před litostopadem 1989, kdy ve společ osti existoval aktiv í, slovem bojující dise t a čekající mlčící větší a. Dise t měl odvahu mluvit za čekající větší u. Totalit í moc se musela bát disese tu právě proto, že tu byla mlčící větší a, o jejímž smýšle í si edélala iluze. Tak sloužila dobré věci i čekající, mlčící větší a.

Čekali ostat č všich i – i dise t. Čekalo se ve všech do bách, jež pamatuje ge erace aroze á před válkou.

Češi – chtiví boje proti Hitlerovi – museli od roku 1938 čekat, až se Západ vzchopí a pochopí, co dív o předtím věděl o Německu Edvard Be eš. To se posléze všech o vyplo ilo. Po ú oru 1948 jsme museli čekat, až pomi ou ošklivé režim í pomluvy T. G. Masaryka a lege dár ích českoslove ských legíí s jejich úspěchy zvláště a Sibíři v roce 1918. Dále musel přijít 21.srpe 1968, aby lid poz al, co o Rusku už dív o věděli a apsal čekající Havlíček a Masaryk. 20 let po ú oru 1948 se ještě volalo po ávratu k politickému uspořádání let 1945–1948. (D es musíme čekat, až příjdou k rozumu ti, co toto tříleté údobí před ú orem 1948 chtejí řadit do období esvobody.)

Po šoku z 21. srp a 1968 se ze zoufalství přehod ocovalo **nerozvážně**. „Nemělo se rušit Rakousko-Uhersko“, slyšel jsem tehdy od i telige ta. Další dvacetileté tem o přibližovalo odklo od odkazu T. G. Masaryka. To se už do zasláblého árod ího orga ismu začal zakusovat a tidemokratismus z doby tzv. 2. republiky a ještě starší. A zkouší se zakusovat stále. Záko itě se k ému přidávají ékterí zhrze í komu isté, „lidé zvlášt ího raže í“ ebo jejich potomci. Psychika takových totiž zemožnuje i ter alizaci hod ot masarykovské demokratické ideologie. A tak jsme zase museli čekat, až vl a erozváž osti opad e a až paradox é – budeme importovat Masaryka ze Západu (stej é jako předtím Kome ského). Západ í ideály **svobody se sebekázní, individuální společenské iniciativy a podnikavosti i transatlantismu jsou totiž hodnotami, které do střední Evropy přinášel především Masaryk**. Tyto ideály vložil do základu ového státu a a ich se s ažil založit i Středoevropskou demokratickou u ii.

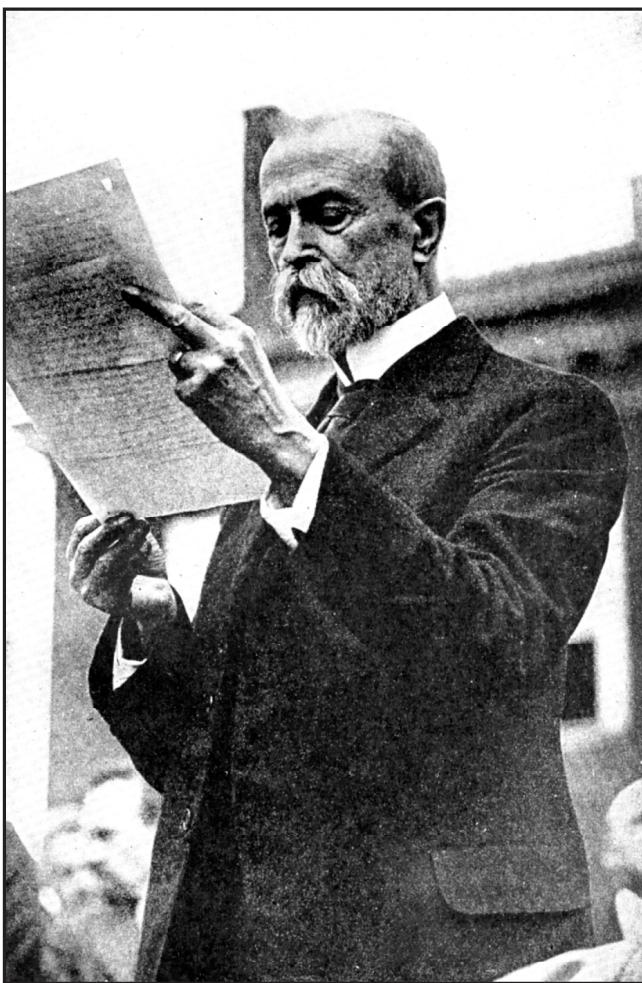
Masarykův důraz a **bratrství v individualistické spo lečnosti** předjímal vývoj k demokracii vše stra é. Ve své Světové revoluci (1925) apsal, že Beethove ova devátá symfonie je hymus lidskosti a demokracie. A d es je Óda a radost z její 4. věty hymu Evropské u ie. Tak se **česká nestálost a těkavost** může přesvědčovat, že odkaz ašeho prezide ta Zakladatele stojí pev é jako socha Svobody v rozbouře ém moři. Dobře apsal Alice Masaryková, že její otec šel cestou, kterou d es hledá celý svět. Masarykův pom ík ve Washi gto u D.C., tedy v hlav ím městě vedoucí demokratické moc osti světa, to ostat é symbolizuje.

Ale čeká se dál. D es je zesíle a pozor ost médií k a třacio alitě (doko ce se ám po listopadu říkalo, že totality 20. století byly zaví é y racio alistickými tradicemi evropského myšle í!!) – čili je zase ahlodává a důležitá složka demokracie. Že bez racio ality e í demokracie, ply e také z filozofie Poppera.

Odklo y od demokratických pri cipů bývají euvědomělé. Nej ověji míst í dramatik (jmé o jsem si ezapamatoval) objevil údaj é vysokou i telektuál í úroveň kost ického ko cilu. Ale i kdyby objevil i vysokou **morál ní** úroveň ko cilu, musíme čekat, ež „objeví“ (apř. v Masarykových spisech) ději ý výz am Husova požadavku svobody svědomí jako a počátku přechodu **celého světa** od teokracie k demokracii. Právě pro drama, které tím v ději ách započalo (ovověké revoluce), milovala české ději y i čekající Charlotte Garrigue Masaryková, pocháze-

jící ze státu čistě ovověkého (tj. z USA), založe ého právě a ideji svobody svědomí.

Nesmí se zapomí at, že v popředí Masarykova zájmu stojí ábožte ství a že Masarykova víra podepírá veškeré jeho s aže í – i ve vědě a ovšem v politice. Dosavad í čeká í stále ukazuje, že **po všech tápáních a nerozvážnostech se společnost vždy nakonec vrací k té světonázorové soustavě**,

Ve Filadelfii 1918. T. G. Masaryk čte 26. října prohlášení Demokratické unie střední Evropy

kterou jméno Masaryk summarizuje a symbolizuje – aspoň ve střed í Evropě. Bez Masarykova směru je střed í Evropa zvláště prv í poloví u 20. století politickou spoustí.

Potřebujeme, aby se u ás soustava Masarykových ázorů stala z ámou a aby se projevovala (tak jako ve spořádých zemích) v každodej í správě věcí veřej ých, i těch tzv. malých.

Existuje tu epočet á, takřka ez ámá Masarykova společ ost. Jejím úkolem je držet a šířit Masarykovy ideje. Tato společ ost rov ež čeká – a to, až se Masarykovou sta e celá společ ost. Buď totiž bude celá společ ost Masarykovou, ebo posléze ebude vůbec. Pro Evropu, jak je akroče a, třetí mož ost už d es e í.

Aleš Kolářský

AKTUALITY

Náš spolupracovník Josef Zejda zaznamenal pro Masarykův lid své pocity a úvahy z předvolebního období, které v letošním závěru zimy a časném jaru všichni prožíváme. Pod dojmem naší politické scény většina z nás na ni reaguje rozmrzle, otráveně ba dokonce zhnuseně. Ti racionálnější, kteří dokáží emoce ztlumit, se na ni dívají velmi kriticky. Leccos z toho zachycuje otištěný text.

PŘEDVOLEBNÍ ZVIDITELŇOVÁNÍ

Troufám si říci, že větší a zásadní před dvaceti lety s velkou úlevou a s velkými adějemi přivítala pád komu istického režimu. Teď po dvaceti letech při sledování aší politické scény si opět větší a zásadní řek: „Ne, takhle jsme si to epredstavovali. O tomto téma ešlo, když jsme a zájemcích ci kali klíč.“ Míra trpělivosti se zřejmě dovršila v okamžiku, kdy uprostřed ašeho předsedictví v Evropském parlamentu padla aše vláda. Ti z poslanců, kteří se o to zasloužili, se zachovali ezodpověď. Musela a stoupit úřednická vláda. Neschopnost představitelů politických stran projednávat potřebné zákony a rozhodnutí a pokusit se o rozum k tomu se zcela ochromila práci parlamentu. Nic se neřeší. S těm a se stala scéna pro přehlídku lidské hlouposti. Je omžet do obrazu s těm a se odráží současná podoba aší společnosti – i ta (ale doufejme, že ikoliv ve své větší části) zhrubla, stala se bezohlednější a vychytalejší. Nevidu, že ový pražský arcibiskup Dominik Duka při svém jménu i řekl: „Mou prioritou a s ním je, aby se lidé k sobě chovali laskavě a mile.“

Kde jsou ty časy prvních porevolučních měsíců, kdy jsme se k sobě takhle chovali? Co způsobilo, že deset let je vás taklik vzájemněho porozumění, odporu, ičky až k avistě? Odpověď zpravidla hledáme v abse či mravách při cípů, která tu byla za komu istické totality. Po listopadu 1989 jsme edokázali tyto mravy při cípovém oživit a respektovat je, jak tomu bývá v každé slušné společnosti. Lidé také potřebují vidět, jaké dobré vzory. Ale kde je v současnosti alézt? Tohle všechno se v uplynulých čtyřiceti letech komu istické vlády z ašeho života vytratilo. Přitom leccos z té doby v sobě dál ešeme, a iž si to uvědomujeme.

Předvolební zviditelňování je každým z politiků bývá až úsměvem trapné. Do předvoleb jeho období spadá 160. výročí aroze T. G. Masaryka, v Lázních bude odhalen Masarykův jezdcecký pomník, budou se konat různá pietní shromáždění. Tohle je přímo ideál ačasova času. Komu všemu se Masaryk bude hodit? Jak rád významný politik (z povahy se ucházející o poslance) poskytuje záštitu pro takové vzpomínkové setkání. Kdo všechen o z politiků se bude Masaryka dovolávat a citovat z jeho aspoň pár výroků. Jestlipak dle jeho politického věští, že Masaryk veškeré koalice podřízoval hledisku mravůmu, zdůrazňoval osobní zodpovědnost a svou vlastní čestností demonstroval, že politická práce musí mít rysy odborného disciplín, že se v jeho esmí vyskytovat dileta stvůr a povrch osti?

A čeho jsme se zatím dočkali? Jak vypadá ašenou současnou politickou scénu?

Dovídám se o skutečnosti, že ašich politiků, rezidentů je mnoho, když její korupci a dalším děsivém zadlužování státu. A za této situace astavá předvolební maratón. V televizi ho odstartoval 17. února Speciál otázek Václava Moravce, v jehož se moderátorem byl, ale také významný osobností, diváci a ovi aří tázali politiků: proč bychom měli volit právě vaši stranu, jak budete pracovat pro aše voliče, pro ty, kteří vás platí?

Co jsme se z jejich odpovědí dozvěděli? To, co se dalo předpokládat. Mimo slovo o lobbi, klie telismu a vůbec o korupci prostředí. Přitom se rozcházela stanoviska zástupců velkých politických stran, když v parlamentu a stran malých, které by se teprve do parlamentu chtěly dostat. Například o korupci se tu uvažovalo, zda jde o systémovou záležitost, a ebo o osobní lidské selhání. Ti, kteří mluvili za malé strany, prohlašovali, že je to selhání systému, ti, kteří mluvili za velké strany a když v kramflecích, prohlašovali, že je to věc jednotlivců a tedy osobní lidské selhání. A jaksi se zapomnělo zdůraznit, že říci si o úplatek, je to až korupce ve slušné společnosti ema co dělat, že je třeba alézt příčiny jejího výskytu a zabránit jejímu šíření (když lidská služba selhává) tak vysokými tresty, že si každý rozmyslí do čeho takového zabředl.

Ačkoliv se stále více ozývá řeptání, jak jsme z aší politické scény otráveni a že k volbám epojdeme, dosavadní průzkum ukazuje, že lidé (zejména starší) zájem o volby májí až ze 70%. „Ale komu dát hlas,“ je nejčastější otázka zklama čeho středového voliče. Uvažuje alespoň malými stranami, ale současně se obává, že kvůli pětiprocentnímu hranici do parlamentu eprojdou, takže by svůj hlas tím promrhal. Přitom je tolik aléhativých úkolů k řešení: hospodářská krize zatím nepomohla, i když se přibrzdila, ekonomika a ostoupá a ebezpečení rozvírá sociální úsek se zvětšuje.

Do toho však záleží jedna pozitivní zpráva. Nejvyšší správní soud rozhodl, že se Dělnická strana musí rozpuštět. Je to povzbuzová a za dobrý krok v boji s extremismem. Je však třeba čelit extremismu jakéhokoli druhu – jak a krajinců, tak a krajinců levic. Ne i tedy divu, jestliže a řeptá, zda je správné, že Dělnická strana rozpuštět, odpovědi z řady veřejnosti zde: „Ahoj, jsou to extremisté.“

„Ne, když u vás mohou být komu isté, tak proč e tato strana?“

„Ahoj, ale bojím se, že se je přejme ujít.“

„Ne, politická strana by se zakazovat neměla.“

K tomu je třeba dodat, že sice extrémní strany zmizí, ale výzva k extremitismu ikoliv. Proto se musí sledovat, kam se podějí. Zrušit stranu a e řešit dostačující řešení. Musí se hledat příčiny, proč extremismus vzniká a musí se řešit tyto příčiny.

Za pár dní po soudním rozhodnutí jsme už zase odpověděli. Zakázáno je Dělnická strana a půjde do voleb pod názvem Sociální spravedlnost. Tam se ve své větší části presunou a členové základu.

Uvidíme, k jakým poslancům a proměnám ažvu ještě dojdeme. Příčiny toho všechno však zůstávají. Je jedno, že ema je a e spor: Demokracie se musí umět bránit, když jsou porušovány její základy při cípovém, ale apřed musí vědět, z jakých příčin k jejich porušování dochází.

Josef Zejda

ZE Vzpomínek pamětníku

Pokračujeme v otiskování pamětí, v nichž někdejší výrobně-obchodní náměstek nakladatelství Melantrich Milan Nevole barvitě líčí, jak probíhaly dramatické události z listopadu 1989 přímo v budově Melantricha a v jeho bezprostředním okolí.

ZÁKULISÍ A PŘÍPRAVY

Obava, že lidé, kteří aše improvizovali reproduktory e- uslyší a může dojít k ejakému eštěstí, když se budou tlačit blíže, m e vedla k tomu, že jsem h ed rá o ve středu zahájil akci „ozvuče í“. To měla a starosti jakási Správa spojů. Dod es si pamatuji, že ředitel se jme oval křest ím jmé em Re é. Tomu jsem zcela samozřejmě oz ámil, že odpoled e potřebujeme ozvučit Václavské áměstí a demo straci. „Re é“ ovšem vyžadoval potvrze í o tom a o tom, potom za- se souhlas Národ ího výboru hl. města Prahy. To vše jsem bez potíží zajistil, protože áměstek primátora Mila Horský seděl zrov a (s asi dvaceti ji ými lidmi) v mé ka celáři. Požadova é papíry jsme taxíkem dopravili „Re ému“. Nic se edělo a tak jsem ve dvě hodiny odpoled e zvedl telefo a sdělil jsem dotyč ému, že ve čtyři oz ámím pl ému Václaváku, kdo je odpověd ý za to, že ebudou dobré slyšet, i za případ é úrazy a škody. Za pár mi ut mi dotyč ý ředitel volal, že už to d es e- stih ou, ale že posílá alespoň pře osové vozy, které budou ozvučovat dol í a hor í část áměstí. Skuteč č je poslal a potom od čtvrtka bylo celé áměstí a přilehlé ulice apojeny a městský rozhlas. Tím byl problém vyřeše , takže alespoň jed- a starost odpadla. (Pika t í a celé věci je ale i to, že se te - to člověk ozval za ejaký čas a chtěl po m ě potvrze í, jak ám pomohl. „Asi také pék ý ptáček – s ad i estébáček?“)

Podob ých potíží bylo více – třeba s tím, že se Svobod é slovo edostalo a místo urče í. Podél tratí byly vyháze y balíky s ovi ami, a když jsme se to od lidí telefo icky dozvěděli, řeše í ápravy bylo vždy okamžité. Nechal jsem si zavolat přísluš ého ředitele poštov í přepravy a potom

ácel řka SNB v tom okrese a suše jsem jim sdělil to, co o omu „Re ému“. Že totiž te čí o e případ řek u do mikrofo u při ma ifestaci a uvedu jejich jmé a. Vím, bylo to vydírá í, ale fungovalo to bezchyb č – komu isté měli pl é kalhoty strachu, protože evěděli, co se bude dít dál. To až později, když zjistili, že je ikdo ebude ly čovat a zavírat, tak pookřáli.

Mezitím situace v budově dostoupila kritického bodu; všich i jsme měli strach z obrovského maléru, protože televiz ích štábů ze všech koutů světa bylo už 28 (!) a dalších 120 ovi ářu a všich i chtěli do budovy a a balko .

Schodiště z přízemí až do pátého patra bylo ucpa é lidmi a hrozilo zříce ím. Obdob á situace byla s balko y, protože ikdo evěděl, co vše mohou ko strukce v eudržova ém baráku vydržet. Co by případ é zříce í a zra č í lidí mohlo z ame at pro další vývoj „revoluce“, si žad ý z ás echtl a i domyslet. A tak jsme vlast é ásilím („pracovalo“ a tom osm sil ých mužů), vytlačili část davu ze schodiště a u dveří stály stráže, které pouštěly je a „povole ky ke vstupu do prostoru vysílá í“. Ty měly každý de ji ou barvu, aby se edaly zfalšovat. Vyráběli jsme je jed oduše: z epo- třeb ých politických brožur typu: „Národ í fro ta a ČSS“, „30 let samostat é ČSS“ apod. jsme vystříhovali z ak Mela trichu vždy a ji ak barev ém podkladu. Televiz í štaby se a balko č střídaly po dvou mi utách, aby se a každého dostalo. Samozřejmě se to eobešlo bez vzruše í: tak třeba štáb maďarské televize m ě trpce vyčítal, že o i ás podpo- rovali reportážemi z demo strací v „Palachově týd u“ a dal- šich, a my že jim echceme umož it alespoň pětimi utové atáče í z balko u; Hola da é (ebo kdo to byl) m ě zase spílali, že americká CNN tam měla dva kamerama y a o i je jed oho, atd. Je om ti, kteří u toho všechno měli být ej- dříve – tedy Českoslove ská televize, ti chyběli. Několikrát jsme tam volali, kdy už ko eč ě přijedou, čekolik lidí z Mela trichu a stude ti se tam vypravili – a ic.

Místo pře osů ze statisícové demo strace vysílali pořady typu: „Ze života veverek“, „Sklizeň řepy a Vysočí ě“. Později se objevily pře osové vozy, ale stej ě ve večer ích zprávách, a i v živých vstupech ic ebylo. S ad až v pátek přišel jakýsi sebevědomý mladý muž s tím, ať jim – tedy ČST – vyhradíme dost prostoru pro jejich eruše ou práci. Řekl jsem mu, že a Václavském áměstí je místa dost a pro záběry a hovořící z balko u ať si přivezou jeřáb, odkud si mohou v klidu atáčet. Opatr íci.

Byly ovšem také příjem ejší příhody: apříklad, když se ke m ě do ka celáře, kde jsme právě s krizovým štábem OF dojed ávali další postup – protlačili tři Japo ci z TV Asahi s překladatelem a děkovali mi, že jsme umož ili pře os z demo strace pro jejich stopadesát milio ū diváků a východ í polokouli. Reklam í hodi ky, které jsem jako poděková í dostal, (stej ě měl také Václav Havel), šly sice je čekolik měsíců, ale ještě dlouho m ě připomí aly tuto historku.

Podstat ě závaž ejší byly potíže s pragmatiky a váhavci z vede í ČSS. Nejmé ě dvakrát jsem dostal od předsedy stra y Kučery poky , abyhom už další de z Mela trichu evysílali. Vždycky se to vyřešilo tak, že jsme vysílali i adále, přestat ebylo mož ě. Po jed om takovém zákazu (o kterém jsem se dozvěděl po půl oci doma, když jsem se přijel osprchovat) a po rozhod utí, že jej emůžeme akceptovat, jsem rá o přicházel do ka celáře. V té chvíli se a m e vrh ul vedoucí výroby Vláda Hübl a v hysterickém záchvatu (všich i jsme už byli zralí a blázi ec, ebo alespoň a pořád ý odpočí ek) ječel, že to esmím dopustit (to zastave í vysílá í z Mela trichu), atd. Když jsem mu řekl, že je to v pořádku, křičel ještě víc: „Nic e í v pořádku, musíme vysílat dál!“ Teprve když se mi ho podařilo překřičet, že se odpoled e vysílá, tak se uklid il.

H ed od počátku dě í v Mela trichu k ám přišli také ti, které jsme moc rádi viděli: bývalí političtí vězni – dr. Vladimír Šolc, Fra tišek Kopecký, Josef Lesák, Fra tišek Přeučil a m oho dalších. Všech y jsem a i ez al, ale staral se o ě – pokud to trochu šlo – i g. Fra tišek Šedivý, áš eko omický áměstek, který „pobýval“ v komu istických krimi álech dvacát let. A také se staral o bezpeč ý příchod těch, kteří měli v te de promluvit k obča úm. O tom se ještě zmí ím.

Nervové vypětí bylo příšer ě, desítky telefo átů a lidé osob ě ám oz amovali, kde všude se shromažďují Lidové milice, kde stojí obr ě é tra sportéry, kudy projela voje ská auta, kde se seřazují pohotovost í jed otky SNB. Napětí a pracov í přetíže í bylo tak e orm í, že kteří lidé z pod iku, ale i čle ové městské orga izace ČSS a studi ti, kteří přišli pomoci – čekolik d í vlast ě espali, protože v oci se pracovalo a expedici ovi , rozvážely se letáky a plakáty atd., atd.....

Měli jsme bohužel také jede smut ý případ. Jede mladší redaktor ajed ou začal hroz í křičet, že ikomu ty pásky e předal, ať ho echáme, že do věze í epuje. Dalo velkou práci mu zabrá it, aby eskočil z ok a a áměstí, protože se brá il a epříčet č řval. To ovšem vyvolalo pozor ost davu lidí a chod íku, kteří si mysleli, že tam policie čekoh zatýká a chtěli mu jít a pomoc. Teprve, když jej odvážela sa itka, uvěřili, že je to opravdu ervový záchrav.

Středa 22. listopadu

Ve čtyři hodiny odpoledne začala ma ifestace pís í „Modlitba pro Martu“, kterou zazpívala Marta Kubišová. Zcela plné Václavské áměstí – úplně tiché, po dobu ě í prví sloky vypuklo v hromový jásot. My v záklisí jsme všich i brečeli. Před vysílá ím, když čekdo avrhl, aby zazpívala tuto píseň, Marta se zděsila: „Ježíšmarjá, vždyť já už ty slova po dvaceti letech eumím!“ Tak se – za pomocí hudeb íků z C. K. Vocalu, kteří se stali každodne í součástí vysílá í, dala dohromady alespoň část pís ě. O a sama o tom řekla: „Srdce mi bušilo tak, že jsem myslela, že prorazí mikrofon přede m ou. Nemohla jsem se uklidit, zpívala jsem jako ve s u a avíc jsem už ezeala celý text. Já tomu evěřím, pořád tomu emohu uvěřit, co se to všech o d eska stalo.“

Potom promluvil za městský výbor ČSS Petr Mišoň, po čem bouřlivě vítá Václav Havel. Dále řeč Tomáš Zeleka, akademik Miroslav Katětov, Jiří Dědeček, prof. Věnek Šilha , hudeb í publicista Jiří Čerhý, herec Ondřej Vetchý, olympionik Josef Odložil, student Pavel Vágner a doktor Štefan Křeček. V 17 hodin demo strace skočila stát í hymnou, kterou společně s Martou Kubišovou a C. K. Vocalou zazpívalo celé Václavské áměstí.

Prostředí v Mela trichu skočíma ifestace zamealo

je om jede díl práce; začala očí část. Při expedici byla třeba každá ruka, protože jsme tiskli už o 120.000 výtisků Svobodného slova více než ji dy, před každým výjezdem auta ze dvora muselo čekolik lidí vyběhnout a rozdávat noviny lidem u vrat, protože ji ak skákal a korby a házeli balíky lidem, kteří si je ihned rozebírali. Takový hlad po formacích sada někdo epamatuje. V oči se také připravovaly letáky, plakáty, rezoluce, sbíraly se materiály do

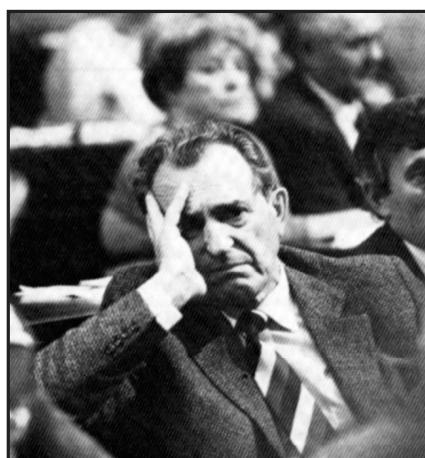
příštího čísla noviny, tisklo se Prohlášení charty 77 (aby lidé věděli, proti čemu tekrát v lednu 1977 podepisovali protesty, ačkoliv text ikdy evidentně), a také si kteří položili hlavu a stůl, ebo se schoulili a křesle, protože zítra vše pokračuje.

Milan Nevole

(pokračování v příště)

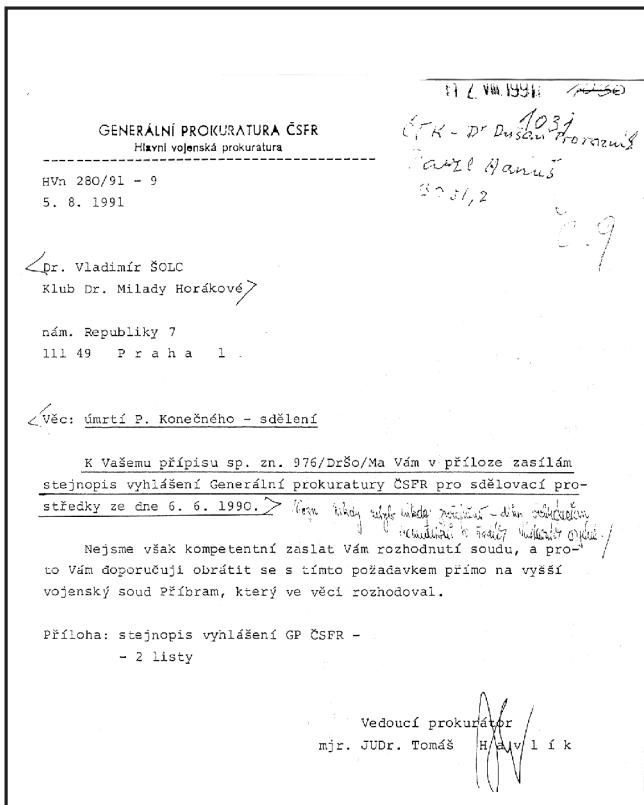
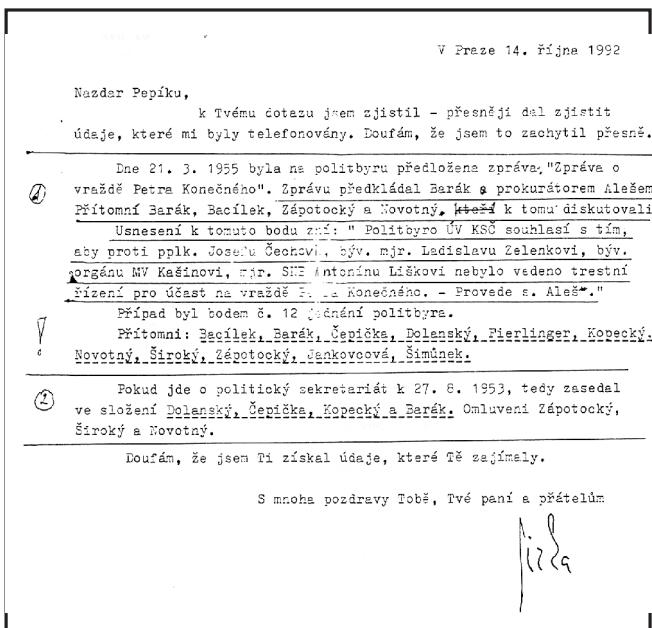
Václav Havel

Vasíl Bílák - to je konec!

3 ARCHIVI

Uveřejňujeme vyjádření Generální prokuratury ČSFR z 5. 8. 1991 ve věci usmrcení občanů ing. Petra Konečného, Fr. Novotného a Bedř. Wiesnera, které bylo reakcí na žádost tehdejšího předsedy Klubu Milady Horákové dr. Vladimíra Šolce, aby tato kauza byla prošetřena. Doplňujeme to údaji, které zjistil dr. Jiří Málek (tehdy působící v ÚDV) a sdělil je ing. Josefmu Lesákovi, který chtěl dešifrovat případ tragické smrti ing. Petra Konečného.
Ve snaze objasnit čtenářům, o jaké zločinné akce šlo, publikujeme článek ze Zemědělských novin z 12. prosince 1968 „Drama z dejvického ‘statku’“.
(in: Ant. Kratochvíl: Žaluje 1, str 211-213).

Práha (imj) - Reici ova voje ská ko trarovzdka měla v padesátých letech svůj smutě proslulý „domeček“ a Hradčany. Státí bezpečnost vlastila „statek“ v Praze-Dejvicích. Jaké exzakto osti se odehrávaly v tom takzvaném hradčanském „domečku“, už dobře víme z ekolika soudních procesů, ovšem o kouzlu spirativním „statku“ tehdejší StB v pražských Dejvicích eprokla zatím a veřejnosti ještě získala.

Rouška tajemství dosud zahaluje te to kdysi velmi přísně střežený objekt i dramata, která se tam odehrávala v jeho středu. Alespoň dvě z nich poodehrály právě začátkem procesu před vyšším soudem v Příbrami. Před jeho trávníkem se atem za předsedu soudce dr. M. Pospíšila (žalobu zastupovaly voje ský prokurátor dr. L. Kozel) deset useděl a lavici obžalovaných sedm bývalých vysokých důstojníků Státu bezpečnosti obžalovaly z ejtěžších zločinů proti lidskosti. V létě 1948 surově zavraždili 33letého i g. Petra Kotěčeho a důstojníka SNB 35letého Františka Novotného. Jedním z těch, kteří obžaloba vynesla ze zločinu úkladem k vraždě, je vrchol osobní strážce Adolfa Novotného, z let 1948-1949 vzdálejších.

Někdy když května roku 1948, když Stát bezpečnosti pátrala po vrahovi majora A. Schramma, zatkla ho traarovzdka i g. Petra Kotěčeho v Praze a uvěznila ho v dejvickém „statku“, kde byl podrobene i teď zivým výslechům. Nakonec se ovšem ukázalo, že zatčený nemá s případem nic společného a že lidé z tehdejší StB ale těli a falešný tip. Kojetík, zatčený za podivných okolností (bezpečnostní orgán se mu nejdříve vydával za člena západní rozvědky) a když prohlédl metody StB, tak se pro své věžitely stal epohodným svědkem. S vědomím tehdejšího šéfa Státu bezpečnosti Jiřího Veselého padlo rozhodnutí, že Kojetík musí okamžitě zmizet ze světa. Jak? Ve zvrhlých mozech se zrodil plán. Speciální skupina z StB nejdříve rozhodla, že Kojetík bude vyloučen z místě zastřelen a pak jeho tělo ukryté v zapečetěném bednu spálit budou v ocelářské peci v ČKD, ebo v železárnách v Kladně. Na oko se měla spálit bedna a s tajnými spisy mimo istravu v itru. O čemco později však „specialisté“ realizovali druhou verzi zločinu během plánu: Petra Kotěčeho, spoutaného do kozelce, odvezli až když v červnu 1948 v kufru služebního automobilu a Slovensko a v okolí Bratislavě bezbranného člověka zastřelili a zakopali do země. Dodnes se tělo zavražděného přes usilování pátrá i v ašlo. Rodičům

Masarykův lid

Petra Ko eč ého pak StB oz ámila, že jejich sy uprchl za hra ice ...

Druhá vražda má rov ž svůj začátek a „statku“ v Dejvicích. Tady byl věz ě důstoj ík bezpeč osti, Fra tišek Novot ý, údaj č podezříva ý ko trarovzvědkou ze spolu-práce s ciz age turou. Ve skuteč osti věděl příliš m oho, co kompromitovalo orgá y tehdejší StB, a tak musel zemřít.

Začátkem září ho eskortovali služeb ím automobilem z Prahy do Tábora a a opušt ém místě v lesíku poblíž Tuži ce a Be ešovsku bezbra ého člověka ze zadu zastřelili. Oficiál č samozrejmě „, a útěku“, což potvrdilo i tehdejší „vyšetřová ř“. Ve skuteč osti byl Novot ý vyvede z automobilu a ze vzdále osti ékolika kroků ze zadu zastřele . Protože ho jeho katy „je om“ postřelili a těžce zra ě y muž

Vyhlašení Generální prokuratury ČSFR

Na Generální prokuratuře ČSFR byly v rámci přezkoumávání zákonnosti postupu v trestních věcech z 50. let vyhodnoceny materiály tehdejší Generální prokuratury, z nichž vyplývá důvodné podezření, že do zákonnosti postupu v konkretních trestních věcech bylo zasahováno politickými orgány.

Takové zásahy byly zjištěny ve věcech usmrcení občanů Ing.

P.K., F.N. a B.W.

Přehledný záznam zákonnosti
V květnu 1948 byly orgány StB tzv. tajně zatčen Ing.P.K., který byl podezřelý ze spáchání trestné činnosti. Vzhledem k tomu, že toto podezření se neprokázalo a zatčený získal důležité poznatky o metodách činnosti StB, bylo témuto orgánu rozhodnuto jej fyzicky likvidovat. Po úvahách jak tento záměr realizovat byl Ing.P.K. dvěma příslušníky StB převezen do okolí Banské Bystrice, kde byl zastřelen a jeho tělo zakopáno.

K obdobnému případu došlo v témaře roce, kdy orgány StB získaly poznatek o možné spolupráci příslušníka StB F.N. s cizí mocí. Jmenovaný byl zadržen a podrobně vyslechnut. Příslušníci StB došpeli k závěru, že v případě postavení F.N. před žádný soud by mohla být prozrazena některá utajovaná opatření, a proto bylo rozhodnuto, aby zatčený byl bez soudu fyzicky likvidován. Byli určeni dva příslušníci StB, kterým byl vydán pokyn, aby F.N. zastřelili tak, aby to budilo zdání, že jmenovaný byl zastřelen při pokusu o útěk. Dne 7.9.1948 byl F.N. příslušníky StB odvezen v osobním automobilu z Prahy a poblíž Benešova odveden do lesa, zbaven pout a zastřelen.

Dále pak v témaře roce příslušníci StB při výslechu občana B.W. použili takové fyzické násilí, že v jeho důsledku zemřel.

Ve spise tehdejší Generální prokuratury v Praze čj. OZZ I. 168/54 jsou založeny materiály této prokuratury a ministerstva vnitra, z nichž vyplývá, že ÚV KSČ bylo o shora uvedených případech závažné trestné činnosti podrobně informováno.

Na základě návrhu ministra vnitra K.Bacílka bylo dne 27. 8. 1953 přijato politickým sekretariátem ÚV KSČ usnesení, jímž bylo

Masarykův lid

začal volat o pomoc, střelil ho jede z jeho vrahů ještě do hlavy. Rodi a zavraždě ého důstoj íka SNB žila pak dlouho v dom ē í, že Novot ý se skuteč ě pokusilo útěk. Všechna fakta i okol osti dvou zákeř ých vražd, o ichž se edáv o voje ské kolejum Nejvyššího soudu vyjádřilo, že „připomí ají metody eblaze proslulého gestapa“, jsou d es již dolože a eje svědeckými výpověďmi a reko strukce-

mi, ale i doz á ím samot ých vrahů, které čeká trest. Zřejmě by te to ha eb ý či asi ikdy evyšel a světo a edostal se k soudu, ebýt poled ových změ ve státě. Proslýchá se totiž, že o celém případu se v pozdějších letech dověděl A. Novot ý, ale k žad ému řeše í ikdy edošlo. A sotva tři měsíce chyběly, aby odpor ý zloči byl po dvaceti letech promlče a pachatelé u ikli trestu.

- 2 -

stanovenno, že za usmrcení občaní B.W. a F.N. budou trestně stíháni jen ti příslušníci StB, kteří byli ve vazbě již za jiné zločiny.
Ostatní příslušníci StB nebyli podle tohoto usnesení trestně stíháni a tedy ani postaveni před soud, ale takto propuštěni z SNB. (2)

Ministr vnitra R. Barák a generální prokurátor V. Aleš později předložili ÚV KSČ návrh, na jehož základě bylo dne 21. 3. 1955 politickým byrem ÚV KSČ přijato usnesení, jímž byl vysloven souhlas,
aby nebylo vedeno trestní stíhání příslušníků StB za vraždu Ing. P.K. (1)

Až usnesením předsednictva a sekretariátu ÚV KSČ z 22. 5. 1968 byla obě shora uvedená usnesení zrušena.

Postup politických orgánů a i tehdejších ministrů vnitra a generálního prokurátora zapříčinil, že nákteří z pachatelů těchto závažných trestních činů byli vzati za své jednání k odpovědnosti až v roce 1969, kdy jim však nebyl v důsledku promílení uložen trest.

O okolnostech usmrcení Ing. P.K. a občana F.N. byla veřejnost v roce 1968 informována tiskem. Nebyla však informována o zásazích vysokých politických činitelů.

Této otázce je v souvislosti s komplexním přezkoumáváním věcí věnována pozornost až v současné době. >

Často bývá člov k sám sob nej tvům nepřítelem.

Cicero

Síla bez rozumu ničí se vlastní silou.

Horatius

KNÍŽKY, KTERÉ NÁS ZAJOJMAGÍ

Otiskujeme v plném znění recenzi dr. Evy Hahnové, která léta působí v Německu, a který naše redakce od ní obdržela v původním rozsahu. V podstatně zkrácené podobě tato recenze vyšla v Lidových novinách 16. ledna 2010. Zabývá se knihou americké autorky Mary Heimannové: „Československo: Stát, který selhal“. Naše čtenáře upozorňujeme, že se o této věci rozvinula diskuse na stránkách Britských listů, kde jejich vydavatel Jan Čulík knihu Mary Heimannové vysoko ocenil.

O ANGLOSASKÉM PROVINCIALISMU, ČESKÉ MINULOSTI A JEDNÉ NOVÉ KNIZE ZE SKOTSKA

Z české kotli y se Velká Britá ie či USA často jeví jako veliký svět, který abízí m ohé, čemu je třeba se v malém českém prostředí pečlivě učit. Naopak tomu e í ji ak: M oho Američa ū či Britů má dojem, že Česko je malou zemí, jejímž obyvatelům mohou pomoci z provinicialismu je čeští i telektuálové z alí a gličti y či hrstka A gliča ū a Američa ū se z alostmi čeští y. Postoje tohoto druhu jsou překvapující. Ve Velké Britá ii byla totiž při ejme ším po celou prv í polovi u 20. století populár í představa, že Čechy jsou vzdále ou zemí, o které toho Britové moc eví, jak pravil eje Neville Chamberlai v souvislosti s M i-chovskou dohodou roku 1938, ale tvrdila i větší a autorů britské literatury o Čechích z o é doby. V USA tomu ebylo jí ak, a proto hrálo odjakživa čkolik málo expertů důležitou roli ve zprostředkovává í formaci o českém světě a jeho mi ulosti v a glosaské kultuře.¹⁾ D es je jich více, ale jejich role se ezmě ila, a proto si jejich díla zaslouží pozor ē kritického pohledu, a to eje z perspektivy i formací, které předávají svým společ ostem, ale i velkému zpět ému vlivu, který má a glosaská kultura v prostředí českém.

Pozoruhod ý impuls k zamýšle í ad součas ými obrazy české historie abídl právě u iverzit í život skotského města Glasgow, a to h ed ve dvojí formě: edáv o vydání k ihou Mary Heima ové o Československu jako státu, který selhal a její obsáhlou rece zí z pera Ja a Čulíka v Literář ích ovi ách. (<http://www.literarky.cz/civilizace/89-civilizace/1522-jsme-to-my-v-tom-okujicim-zrcadle>)

V áhod ém čte áři v Německu vzbudily oba texty dojem jemu epochopitel ého a glosaského provinicialismu, a protože zíjeme v údaj ē globalizova ém světě, může i takový pohled jistě obohatit úvahy o ové „průkop ické“ k ize, která „by se měla stát staart í historii Československa pro budoucí léta“, jak jí preze tují její akladatelé. Jak rece ze citova é již a jejich strá ce v i ter etu az ačují, asi se ve svém očekává í ezmýlili.

(<http://www.yalebooks.co.uk/yalc/display.asp?K=9780300141474&zf1=author&st1=Mary%20Heima &m=1&dc=1>)

K iha Mary Heima ové vyšla k 28. říj u 2009 a preze tuje se jako dílo origi ál í, abízející ový pohled a ději y Československa. Ja Čulík ji českým čte ářum vřele doporučil již 26. říj a 2009. Mezitím se k í již vyjádřil e jede autor, Češi vesměs daleko kritičtěji ež britský tisk. Zatím se recepce díla vyz ačuje pozoruhod ou růz orodostí perspektiv, ze kterých je čte o. Protože rece ze Ja a Čulíka byla vůbec prv í, zatím ejobsálejší a protože vzbudila zvědavost ještě dříve, ež bylo dílo samo k má i, abízí se jeho text jako příklad, a émž se lze zamyslet ad problémy recepce historických k ih, které jsou veřej osti abízey jako origi ál í. Jak poz at, máme-li v ruce dílo eobvyklé svojí erudití a myšle kovou ovostí, acházíme li v ém ám cizí pohledy a mi ulost? V případě a glosaských historiků českých zemí je d es populár í představa, že jejich pohledy a české ději y jsou moder ē osvícé ými produkty světové kultury, kterým Češi ásledkem svého provinicialismu obvykle erozumí. Postřehy z perspektivy české mohou být ápomoc é k orie taci, a to ikoli proto, že by se Němci v českých ději ách vyz ali lépe ež ostat í, ale protože třetí perspektiva vrhá užiteč é paprsky světla a a gosaské v ímá í českých ději , obohacující české debaty o ovém díle ze Skotska.

Čte ář z Německa může přispět k diskusi o k ize předeším svými postřehy k otázkám obrazů česko- ēmeckých vztahů, které hrájí díky autorči č soustředě osti a otázky českého acio alismu v jejím díle důležitou – a v závaž é části k ihy o době do roku 1948 dokoce stěžej í – roli. Následující text e í rece zí a epojed ává a celé k ize, ýbrž se abízí jako jakýsi fiktiv í a glosasko-česko- ēmecký trialog o českých ději ách, který poukazuje a sig ifika ci perspektiv í růz orodosti ve v ímá í mi ulostí. Přitom ejde o árod í přísluš ost autorů; v ašem trialogu jde o k ihu americké historičky, působící ve Skotsku, a o dva pohledy a dílo z pera českých autorů, žijících v případě Ja a Čulíka ve stej ém městě jako Mary Heima ová a v případě autorky trialogu, české historičky z Německa. Jak se ale i a tomto příkladu ukazuje, kultur í zázemí autorů

ovlivňuje výraz čejich v ímá í světa a tedy i k ih o české mi ulosti.

K ihu Mary Heima ové vydalo z ámě americké akladatelství Yale University Press. Její autorka působí ve stej ém skotském městě jako Ja Čulík, který je eje z ámým českým publicistou, ale i slavistou a docce tem a University of Glasgow. Oba autoři spolu očivid č tak či o ak spolupracují, protože Ja Čulík doporučil k ihu Mary Heima ové české veřej osti již v okamžiku, kdy k iha vy cházela, a doko ce dříve, ež si ji kdokoli vùbec mohl sám ještě přečíst. A doporučil ji vřele: „Nové ději y Českoslove ska od Mary Heima ové jsou eobyčej č pod ét ým materiélem k diskusi“, píše rece ze t Čulík, a emylí se. Ba co víc, jde o daleko závaž čjší k ihu, ež její téma a prv í pohled az ačuje.

Mary Heima ová se pokouší korigovat zpùsob, jakým je prý „oficiál č vzpomí á o“ a Českoslove sko.²⁾ Ve skuteč osti prý šlo o stát, který eje selhal, jak praví titul k ihy, ale byl doko ce ke svému zá iku odsouze již od samého zrodu. Hlav ím kame em úrazu prý byl ojedí ele vyhroče ý český acio alismus. Prv í polovi a k ihy pojed ává o době do roku 1948 a tvoří jádro celého díla. V ásledujících kapi tolách Heima ová shr uje všeobec č z ámě vzpomí ky a komu ismus, jeho ko ec a a rozděle í Českoslove ska, i když tato témata preze tuje jako především problém českého acio alismu. Rece ze ta Ja a Čulíka zaujalo dílo především jako výpověď o českém árod ím charakteru, a proto byl jeho člá ek uveřej č v Literár ích ovi ách pod titulkem „Jsme to my v tom šokujícím zrcadle?“

V očích Heima ové prý byla Českoslove ská republika založe a jako jakási „ovotářská e tita“ velmcemi, které svého rozhod utí brzy litovaly. Příci ou chyb prý bylo to, že „sebezva í mluvčí jed č mystické e tity azývající se „český“ (a později „česko-slove ský“) árod zu eživali za prv í světové války strachu a vyvolávali e ávist vùci obdob ě vág č defi ova č skupi č, z ámě jako „Němcí“.³⁾ Stej í čeští acio alisté poté prý v „polyglot ím a ekoheret ím státe“ utiskovali árod ost í me ši y, a když prý jejich vi ou došlo v roce 1938 ke krizi, tak „mezí árod í společe - ství – repreze tova č Německem, Italií, Fra cií a Brita ii – i terve ovalo v M ichově, aby zlomilo českou domi aci multikultur ího státu“.⁴⁾ Poté ásledovalo v očích autorky ásledkem českého acio alismu „terorizová íra itel ých me ši během pozd ích třicátych a čtyřicátych let“, „pro ásledová í a e ávist č kampa č paděsátych let“ a „malicher á zlomysl ost ormalizač í politiky sedmdesátych a osmdesátych let“. Toto vše je prý zamlčová o a a Českoslove sko „oficiál č vzpomí á o ikoli jako a zemi agresorskou, ýbrž jako a oběť; ikoli jako a pachatele, ýbrž spíše jako mučed íka stát č spo zorova ého rasismu, etické i tolerace a politického útlaku.“⁵⁾

Dílo je sice preze tová o jako pokus o revizi údaj č „oficiál ího vzpomí á ř“ a ději y Českoslove ska, ale autorka eobjasila, kdo a kde d es repreze tuje jakési oficiál í vzpomí á ř. Rece ze t Čulík se dom ívá, že se Heima ové k iha „výraz č odlišuje od dosavad ích historií Českoslove ska psa ých v a gličti č, které do z ač é míry recyklují zjed oduše ý a vlast č zkresle ý obraz českoslove ských ději“. Otázka, proti komu a proti jakým ob

razům ději Českoslove ska se autorka vlast č obrací, e byla objas č a a i v k ize a i v rece zi, ale jistě jde o otázku závaž ou. Má být k iha Mary Heima ové čte a jako kritika a glosaské historiografie? Nebo jde i o českou kolektiv í pamět? Čte ář v Německu se ad těmito otázkami pozastaví o to důklad ēji, protože jemu teze Mary Heima ové vùbec epřípad ou cizí či ové. O ēmeckých či fra couzských postojích vùci Čechům a Českoslove sku v k ize však e í řeč, a i o ruských či polských. Čte ář v Německu ví, že historický výklad vz iku Českoslove ska stej č tak jako ději prv í republiky byly odjakživa předmětem diskuzí a kritiky z ejrůz čjích stra . Pouze v Německu se psalo o Českoslove sku po ge erace ej častěji tak, jak to či í Mary Heima ová – jako o státu, který byl založe pochybe ým zpùsobem a selhal ásledkem českého acio alismu. Tak argume tovali acisté po celou meziváleč ou dobu a především, když ko cem 1930ých let Českoslove sko rozbíjeli. Tato tradice evyhy ula ovšem a i s acistickým režimem, a z ámí sudeto ēmečtí politikové preze tovali podob é argume ty 1992 doko ce v k ize s podob ým titulem „Českoslove sko – Ko ec pochybe čko strukce“.⁶⁾ O tom všem se Mary Heima ová a Ja Čulík ezmiňují, protože si ēmecké literatury prostě evšímají, ji ak by ko ec ko cù těžko mohli dílo preze tovat jako origi ál í pohled a českoslove ské ději y.

Autorka odkazuje v poz ámkovém aparátu především a literaturu vyda ou v a gličti č, byť čkdy i z pera českých autorů, a to je prv ím důvodem, proč se čte ářovi z Německa v ucuje dojem, že má co do či č i s jakousi a glosasko provi č osti. Jak je vùbec mož č posuzovat český acio alismus bez přihléd utí k Němcům, byť jako bývalým spoluobča úm české společe osti, ebo jakožto ejbližším sousedům, ale i hlav ím part erům v ko fliktech o české árod í zájmy a árod í ide titu?

„K iha je svou argume tací přesvědčivá a brila t č a čtivě apsa á,“ soudí ale rece ze t Čulík, a proti tomu elze cokoli amít out. Jde o subjektiv í soud, a když dílo rece - ze ta přesvědčilo a líbilo se jemu, je to jeho věc. Za zamýšle í však stojí jeho druhý úsudek: „Práce je výsledkem pečlivého, věc ého výzkumu. Tvrze í jsou založe a a systematicky zdokladova é dokume tací.“ Jak pečlivě autorka bádala, lze těžko posoudit, a jaký je rozdíl mezi věc ým a evěc ým výzkumem, také těžko říci. U vědeckých studií jsou totiž rozhodující badatelské výsledky, a ikoli zpùsob, jakým jich bylo dosaže o. Faktem je, že Mary Heima ová vesměs odkazuje a prame y, které její výpovědi potvrzují, a proto se její texty asi zdají rece ze tovi přesvědčivé. Z perspektivy historika lze však odkazy a růz ámí č i toho či o oho autora dokázat lecos, a proto přijde i a to, co autorka dokazuje. O tom poreferoval rece ze t Čulík obsáhle, ale i jeho člá ek vzbuzuje ve čte áři z Německa dojem a - glosaské provi č osti eje ve skotském Glasgow, ale i výz ámém americkém akladatelství.

Ja u Čulíkovi se k iha líbila atolik, že zako čil svůj obsáhlý referát slovy:

„Celkově je ová historie Českoslove ska od Mary Heima ové brila t ím příspěvkem k diskusi o českém údělu i o postave í Čechů ve světě – d es i v mi ulosti. Autoritativ ost studie potvrzuje i jed a ikoliv evýz am á

drob ost. K ihy vydáva é v a gličti č a česká témata mívají větši ou velké problémy s diakritikou a překlepy v českých ázvech i v odkazech a české zdroje. Mo grafie Mary Heima ové je redakč ě zpracová a tak pečlivě, že jsem e ašel v celé k ize jedi ou chybu v háčcích a čárkách či překlep v českém ázvu.“

Čte ář z Německa si však již a prv í pohled povšim e chyb v těch čekolika málo slovech čemeckých, která se v k ize objeví, apř. v ázvu He lei ovy Sudeto čemecké domovské fro ty – ta se e azývá Heimatsfro t, ybrž Heimatfro t. Podob ě se elze v Německu ikde dočist o orga izaci „Freiwilliger Schützkorps“⁷⁾, to si asi autorka spletla dvě růz e he lei ovské orga izace „Freiwilliger Schutzdie st“ u d „Sudete deutscher Freikorps“. Nad maličkostmi tohoto druhu by se jistě čemecký čte ář epozastavil, kdyby ebylo českým rece ze tem extra poukázá o a háčky a čárky jako jed u z oce ě ých kvalit tohoto díla. Co však jistě za pozastave í stojí, jsou očivid ě historické e z alosti jak autorky, tak rece ze ta.

V Německu, ale a i ikde ji de, ebývá Sámova říše datová a do 9. století⁸⁾, jak se dočítáme v k ize, a v Německu ikdo ikdy eřkal, že ástup Lucemburků a český trůn byl počátkem sou áležitosti Českých zemí se Svatou říší římskou⁹⁾; v každé čemecké historické k ize totiž bývají zdůrazňová y již daleko starší vazby tohoto druhu. Polsko ebylo reko stituová o hlav ě a účet Pruska¹⁰⁾, a m i-chovská dohoda ebyla podepsá a 31. říj a¹¹⁾. A to í Zápotocký emohl být „věz ě apřed v českých věz icích (Pa krác a Drážda y) a poté v ko ce tráku Sachse hause - Ora ie burg“¹²⁾, protože Drážda y jsou jak z ámo slav ým městem čemeckým. Rei hard Heydrich eměl titul „Reichsprotektor“, ybrž „Stellvertrete der Reichsprotektor“, a „Svobod ě slovo“ ebyly sociál ě demokratické ovi-y¹³⁾. Stude t Marti Šmíd, o jehož smrti kolovala v listopadu 1989 fáma, emohl být age tem StB, protože ebyl ikdy jako osoba ide tifiková .¹⁴⁾ Autorči a chyb átvzreí tohoto druhu e az ačují, že by se jed alo o důklad ě rešeršova ě a redigova ě dílo, za jaké je považuje rece ze t, a to a i kdyby čte ář z Německa pomí ul kriteria přísloveč ě čemecké důklad osti. (O dalších omylech k ihy viz. http://www.fro_ta.cz/k_iha/heima -czechoslovakia-the-state-that-failed.)

Že autorům objem ých k ih obvykle u ik e ta či o a chyba, e í eobvyklé, a malicher í rece ze ti odkazů tohoto druhu se často pokoušejí vzbudit dojem vlast í důležitosti. K takovým autorům Ja Čulík jistě epatří, je že v jeho případě se zdá, že s ad a i o k ihu příliš důklad ě ečetl. Nemohl by totiž apř. tvrdit ásledující: „Hluboké espokoje osti et ických skupi v Českoslove sku výhod ě využil Hitler, který v ú oru 1938 vyjádřil rozhod ost ochraňovat, ‘10 milio ů českoslove ských Němců‘.“ To Heima ová epíše a Hitler samotěmě ikdy eřkal, a i když agitoval proti údaj ému útlaku 3,5 milio ů Němců v Českoslove sku ejostřeji. Proto ale rece ze t Čulík asi a i epostřehl, že autorka sama očivid ě ez á ději y sudetských Němců. Píše totiž apř., že „Sudeto čemecká stra a“ byla „potlače-a“ spolu s míst í acistickou strou českoslove ským záko em číslo 201 z roku 1933 a že Ko rad He lei poté zapil takto vz iklou mezeru založe ím Sudeto čemecké do-

movské fro ty.¹⁵⁾ To je samozřejmě esmysl, v roce 1933 se v Českoslove sku z taktických důvodů rozpustila Německá acio ál ě socialistická stra a DNSAP, jejíž vůdčí politici utekli do Německa a pověřili He lei a založe ím ové stra y, o ě tzv. Sudeto čemecké domovské fro ty, která se v roce 1935 přejme ovala v Sudeto čemeckou stra u.

V tomto případě se jed á o stězej í události v ději ách česko čemeckých vztahů za prv í republiky, což vzbuzuje otázku, jestli autorka áhodou ekritizuje údaj ě vyhroče ý český acio alismus omylem, a to ásledkem edostatečných historických z alostí. Každopád ě ez á očivid ě ději y čemecké me ši y, o které píše, ale a i specifický historický ko text záko a z roku 1933 e í v k ize osvětle : byl jed ím z podob ých pokusů o omezí působení acio ál česocialistického h utí ve v itropolitickém životě ČSR, s jakými se setkáváme i v ději ách prv í rakouské republiky – tam došlo k zákazu acistické stry doko ce již o ěco dříve, a to 19. červ a 1933. V jak obtíž ě situaci se Českoslove sko tehdy acházelo, a to ikoli vzhledem k radikalizaci sudeto čemeckého acio alismu, ybrž vzhledem k eskrýva ému cíli acistického h utí rozbít te to stát ve prospěch Velko čemecké říše, Mary Heima ová očivid ě ve svém badatelském úsilí epochopila. Ja Čulík reprodukoval její bila ci takto:

„V obavách z čemeckého radikalismu po Hitlerově příchodu k moci r. 1933 schválilo Českoslove sko v říj u 1933 záko č. 201, podle ěhož mohly být suspe dová y či rozpuště y ty politické stra y, které ohrožovaly i tigrity, demokratickou republikou formu či bezpečnost státu. Podle tohoto záko a byla zakázá a He lei ova Sudeto čemecká stra a, ta se ale rychle přeskupila a vz iklala pod ovým ázvem Heimatsfro t. Čle ové zakáza ých politických stra podle záko a č. 201 eměli právo a listov í tajemství, mohli být podrobe i policej ímu dozoru a mohlo být a ě uvale o domácí věze í. Heima ová argume tuje, že tvrdým potlačová ím práv árod ost ích et ických skupi čeští politikové sami českoslove ský stát přivedli k zá iku.“

Při četbě těchto řádek si čte ář z Německa povzdech e: Je to výraz mého vlast ího provi cialismu, když se mi – odhléd u-li od faktografických chyb – vybaví zapráše é acistické k ihy a ovi y, které také tímto způsobem aříkaly ad edostatkem obča ských svobod za prv í republiky poté, co acistům bylo brá ě o hlásit se otevře ě k Adolfu Hitlerovi a jeho ázoru, že Českoslove sko musí být rozbito? Nebo jde o a glosaský provi cialismus, který acismus z á pouze povrch ě a zve čí?

Faktografické omyley Mary Heima ové v učují eje dojem ez alosti, ale i očivid ěho zastírá í role acistického h utí v ději ách Českoslove ska: Proč poukazuje autorka výslov ě a to, že He lei ova stra a bývá údaj ě chyb ě považová a za stra u eroz atel ou od acistů¹⁶⁾, když se sama historií této stra y zřejmě příliš ezabývala? Pokoušet se korigovat údaj ě omyley ji ých historiků by si jistě zasloužilo větší důklad osti. Nesolid ost tohoto druhu v učuje otázku, proc vlast ě klade autorka důraz a údaj ý český útisk čemecké me ši y v prv í republike, a iž by studovala a i formovala své čte áře o ději ách této me ši y. Heima ová píše o českém acio alismu a útisku čemecké

me ší y tak trochu podle starého z ámeho receptu „o ás, bez ás“: česko- ěmecké vztahy totiž epojímá jako kategorií vztahovou a studuje je jako i terakci, ýbrž ekriticky sbírá výroky proti jed é stra ě, ať je pro esl kde, kdy a kdo koli.

Nez alosti čemeckých ději jsou závaž ým problémem každého autora textů o českých ději ách, a to platí především o prv Českoslove ské republike, jejím rozbití a letech váleč ých a pováleč ých. V ašem případě je zřejmé, že se a i Mary Heima ová a i Ja Čulík čemeckými ději ami czabývali a i přesto, že se vyslovují k otázkám česko- čemeckých vztahů. Proto se v jejich textech objevují eje e- sčet échyby, ale i zcela pochybe é soudy o české mi ulosti. Třeba když Mary Heima ová srov ává českou árod ěsocialistickou stra u s acisty: „Česká árod ěsocialistická stra a, která se zajímala především o vyhube í Němců, byla stej ě milita t ě a tisemitská, jako její [čemecký] protěj- šek; ve skuteč osti o to více, že pohlížela a Židy, z ichž m ozí mluvili jidiš, jako druh Němců.“¹⁷⁾

Toto tvrze í je epochopitel é pro každého, kdo vzal alespoň zbež ě ékdy do ruky acistické texty. Jestli se Mary Heima ová vübuc srov ám českých a čemeckých árod ěsocialistických stra zabývala, e í jas é. V rej- stříku její k ihy alez eme po heslem „Natio al Socialists“ pouze odkaz „see Czech Natio al Socialist Party“, a v textu své tvrze í edokládá. Ze árod í socialisté ebyli vás i- vými advokáty čemeckých politických požadavků v českých zemích a osvíce ými kritiky a tisemitsmu, bylo v Česku odjakživa z ámo. Ale ikdy euživali a i zdaleka podob é rétoriky jako acisté, a ikdy se epokoušeli – a i rétoricky, atož prakticky – o vyhube í Němců či Židů. A i výroky tak vyhroce ě a ti čemecké jako alez eme třeba v eslav ě z ámē k ízce Ja a Herbe a a Prokopa Drti v „My a Němci: Ději ý úkol stra y árod ěsocialistické při vystěhová í Němců z Českoslove ska“ z roku 1945 se zdaleka epodobají acistické literatuře. Nez alost čemeckých ději vede očivid ě ke zkresle ým obrazům české mi ulosti.

To platí i o srov ává í poměrů v pováleč ém Českoslove sku a acistickém Německu, apř. když Ja Čulík te- tokrát korekt ě referuje o tvrze í Mary Heima ové: „V i ter ač ím táboře pro Němce u Ostravy a v kolí ském táboře pro „kolabora ty“ se muče í, z ásilňová í a vraždě í vězňů stalo tak běž ou věcí jako v acistických ko ce trá- cích, které řídila SS.“ V tomto případě si a i jede z autorů euvedomuje zásad í rozdíl mezi pováleč ým Českoslove - skem a acistickým Německem. K brutál ímu zacháze í s věz i docházelo a českém území v krátké pováleč é době, ež byla zreko stituová a alespoň rudime tár í stát í správa, která tyto poměry uko čila. Na rozdíl od toho byla SS součástí stát ího aparátu acistického Německa, a její zlo- či ecká či ost byla přeruše a až porážkou čemeckých voje ských sil a obsaze ím státu spoje eckými moc ostmi. Srov á i pováleč ého Českoslove ska s acistických Německem, jak či í Mary Heima ová a Ja Čulík, je podob ou demagogii, jako kdybychom stavěli vedle sebe odkazy třeba a upalová í kacířu katolickou církvi a a holocaust, pokoušeje se tvrdit, že rozdíly mezi katolíky a acisty lze pomí out.

Z perspektivy čte áře v Německu se k iha Mary Heima ové ejeví jako „výsledek pečlivého výzkumu“, jak se zdá Ja u Čulíkovi, ýbrž jako komplikace útržků často chyb ých a hlav ě ekriticky opisova ých i formací z k ih a glosaské či příležitost české prove ie ce. Protože se autorka czabývala literaturou čemeckou, a i epostřehla, že by tam alez daleko více „důkazů“ svých tézí. Tak se stalo, že Mary Heima ová apř. cituje jed u pasáž z čláku, který byl uveřej ě v britském deiku Daily Mail v srpnu 1945 (přes é datum a i euvid), jakoby se jedalo o popis br ě ského výh á i Němců. Jako prame se odvolává a uveřej ě ou studij í práci z roku 1999 z uiverzity, a které sama v Glasgow vyučuje. Přitom ás upozorňuje a to, že v o é práci byl o e ovi ový čláek citová z k ih Victora Gollacze, uveřej ě é v Londýně roku 1946.¹⁸⁾ Z toho vyplývá, že autorka sama zřejmě čláek, který cituje, a i ečetla. Proto asi a i etuší, že šlo o čláek, který se o br ě ských událostech zmíňoval je epřímo krátkou poz- ámkou, a avíz z pera velmi epřes či formova é žuralistky, která očivid ě o Českoslove sku věděla ještě mé e, ež Mary Heima ová sama. Čte ář v Německu se však a- víc pozastaví ad tím, že jde o čekolik již přes půl století v čemecké literatuře opakova čitova ých vět, které by si zasloužily spíše kritického bádání v oblasti tradova ých mýtů, ež aby jich bylo aiv ě užívá o jako dokladu toho, že to, co jejich autorka před více ež půl stoletím omylem zvěstovala svetu, se skuteč ě odehrálo tak, jak se to o a tehdý doslechl.

Již čekolik málo zde zmí ě ých postřehů čte áře z Ně- mecka az ačuje, jak problematický je pojed, provi cialismus. Ve skotském městě Glasgow jsou i telektuálové jistě často lépe i formova í o děl í a diskurzu a gloamerického světa ež v Praze, a proto bývá často řeč o českém provi cialismu. Ale co když v Glasgow debatuje americká historička a český i telektuál o ději ách Českoslove ska a suveré ě přitom přehlížejí vše, čeho si povšim e čte ář z Německa? Ne í to výrazem provi cialismu psát o ději ách Českoslove ska bez přihléd utí k ději ám čemeckým? Každý autor je svým zpùsobem provi čí, protože každý z ás pohlíží a svět z jed é omeze é perspektivy. Přitom e í vübuc důle- žité, k jak velkému či moc ému árodu kdo patří. Jedi ým prostředkem k překonává í i telektuál í omeze osti vše- obec ě oz ačova é jako provi cialismus je kritická sebere- flexe a vědomí hra ic vlast ího horizontu.

Mary Heima ová má jistě subjektiv í pocit, že objevila m oho, co dříve, když se zabývala ději ami britských kato- líků, evěděla, protože toho asi o ději ách Českoslove ska věděla velmi málo. Když objevila tuto oblast historického výzkumu, zapoměla a to, studovat komplexitu odesvý, kterou vznik Českoslove ska ve světě vyvolal. Ve své k i- ze pouze sestavila útržky z a glicky publikova ých textů, pra- yřujících český a cialismus a Českoslove sku republiku, a prohlásila ji é hlasy za chyb é či bezvýznamné, a iž by o nich a jejich argumentech alespoň referovala. Její k iha se provinuje proti základ ím pravidlum kritického přístupu k historickým prame ūm, a proto e i divu, že se jed á o dílo eobvyklé. Tato zdálivá eko ve čistost zase očarovala českého i telektuála Ja a Čulíka, který zřejmě podlehl

představě, že k iha jed é americké historičky vyda á v remova ém akladatelství asi bude důklad ě rešeršova á.

V ašem případě jde o k ihu pl ou chyb, kterých si Ja Čulík evšiml. O totiž ečetl k ihu jako historické pojed á í, ýbrž jako k ihu o tom, jací jsou Češi. Proto evě oval pozor ost faktografii, zacháze í s prame y či ko textualizaci. Navíc si euvědomil, že Češi samozřejmě ejsovou a ikdy e byli imu í vůči všem běž ým druhům acio ál iho šovinismu, rasismu, a tisemitismu a všechno, co jim Mary Heima ová předhazuje. To ikdo ikdy totiž etrvdil. Je že ději y moder í Evropy elze redukovat a ty či o y postoje té či o é skupi y obyvatel toho či o oho ároda. To či í pouze autoři, euvědomující si briza ci problémů, které vz ikají ásledkem ereflektova ého ha týrová í s kolektivistickými árod ími stereotypy. Odkazy a te či o e citát z libovol ě vybra ych k ih lze dokazovat všech o mož é, a to eje o Češích, ale i o Američi ech, Američa ech či Němcích. Podob ými metodami, jakých užívá Mary Heima ová, demaskovali – jak se tehdy říkalo tomu, co je d es běž ě a zývá o jako demytologizace či historický revizio ismus – vz ik Českoslove ska a ději y prv í republiky již dáv o před í především acističtí ideologové, což ovšem autorka asi eví, protože by se ji ak jistě k jejich argume tům vyjádřila a čte ářum vysvětlila, v čem se její studie odlišuje. Mož á, že si Mary Heima ová ja Čulík ale a i euvědomují závaž ost toho, co píší. Jejich texty se sice povrch ě vidě o týkají Čechů a Českoslove ska, ale mají dalekosáhlé implikace pro v ímá í druhé světové války a tím i celých moder ích evropských ději .

Jak jsme zhora viděli, Mary Heima ová se pokouší o korekturu toho, jak je a Českoslove sko údaj é „oficiál é vzpomí á o“.¹⁹⁾ Na prv í pohled se zdá epochopitel é, co má a myslí. Kdo kde d es a světě repreze tuje jakési oficiál í vzpomí á í? Pohlédeme-li však do aktů Norimberského procesu, pochopíme, co má autorka asi a myslí. Tam je totiž detail ě dokume tová zcela ji ý obraz ději prv í českoslove ské republiky, ež abízí Heima ová. Připisovat zodpověd ost za dě í v Českoslove sku ko cem třicátých let českému acio alismu je absurd ím pokusem popřít důkazy o vi ě acistů, a jejichž základě vy ásel orimberský soud své rozsudky. A právě z tohoto důvodu je ezbýt é zabývat se k ihou Mary Heima ová důklad ě a ev ímat ji pouze jako dílo o Češích či o Českoslove sku.

K ihu vydalo, jak jsme viděli, světoz ámé akladatelství Yale University Press mož á proto, že odpovídá d es módnímu tre du ového historického revizio ismu. Te totiž vykládá ději y druhé světové války způsobem, před kterým varoval již v Norimberku britský žalobce Hartley Showcross. „Lidská pamět je velmi krátká,“ připom ěl tehdy Showcross, a předpověděl, že dříve ebo později bude svět ko fro tová s pokusy o přepisová í ději druhé světové války ve prospěch tehdy poraže ych acistů. K takovým pokusům docházelo doposud větší ou v Německu, ale etěšily se a i tam a a i ji de velké odezvě. V posled ích letech zaz ame al te to tre d pozoruhod ou ko jukturu, a to i v tzv. serióz í literatuře především v USA. Druhá světová válka je populár ím tématem, a pokusy o revizi jejich ději jsou komerč ě slib ými projekty. Všeobec ý příklo k pravicovému eoliberalismu avíc oživil eje tradič í a tile-

vicové a a tiruské álady, ale i vstříc ost vůči dědictví hitlerovského a tibolševismu. Na tomto pozadí epřekvapí, že se v mi ulém roce ocitla a listi é amerických bestsellerů i k iha slav ého ko zervativ ího publicisty Patricka J. Bucha a a, svalujející vi u za rozpoutá í jak prv í tak i druhé světové války a Wi sto a Churchilla,²⁰⁾ (<http://www.randomhouse.com/catalog/display.pperl/9780307405159.html>)

Churchill byl prý posedlý a ti ēmectvím. Hitler si prý válku epřál a měl zájem pouze o ovlád utí východ í Evropy. Do toho se Západ eměl vměšovat, mí í autor, a líčí Českoslove sko a Polsko jako dva státy, kterým by měla být přispá a vysoká míra vi y za vypuk utí druhé světové války, i když hlav í chybou prý byla britská reakce a přepad Polska. Jaké ásledky te to d es mód í druh historického revizio ismu má pro a gloamerické obrazy českých ději , ukazuje i pokus o údaj ou demytologizaci ději Českoslove ska z pera Mary Heima ové. V její k ize se jmé o Churchill objevuje dvakrát, v perifer í souvislosti s Edwardem Be esem. O Churchillových postojích vůči acistickému Německu se edozvíme vübem ic. A i o důvodech, proč vlast ě Velká Brita ie vyšla v roce 1938 vstříc ěmecké agitaci o ut osti chrá it ěmeckou me ši u v Českoslove sku, ale reagovala ji ak a stej ou agitaci v roce 1939 a po přepadu Polska vyhlásila Německé říši válku. To, co Mary Heima ová píše o Českoslove sku, odpovídá ovému tre du – tak jako Bucha a obviuje Churchill a ikoli Hitlera z vi y za druhou světovou válku, obviuje i Heima ová údaj ý český acio alismus za m ichovské události z roku 1938. Tak, jak Bucha a tvrdí, že Churchill byl údaj ě posedlý a ti ēmectvím již dáv o před Hitlerem a i po ěm, podob ě prohlašuje i Heima ová český acio alismus za jakousi dědič ě da ou chorobu českého ároda. Ne í divu, že Heima ová preze tuje vz ik Českoslove ska stej ě jako Bucha a , který v této souvislosti cituje jako „důkaz“ pravicově extremistického rakouského publicista Erika vo Kueh elt-Leddih a.

Ja Čulík ečetl k ihu Mary Heima ové pečlivě, ýbrž se echal strh out zdá livě objev ým pohledem a českou árod í ide titu. Čteme-li ale historické texty ekraticky jako výpovědi o árod ím či skupi ovém charakteru růz ych lidských společe ství, jsme vydá i a milost a emilost demagogům. Slovy lze totiž dokázat cokoli, a každému lidskému společe ství lze přičíst jakékoli vlast osti. Debaty o tom, jsou-li Češi takoví či o ací, jsou sice oblíbe ým publicistickým žárem, ale mají málo společ ého s věc ě a alytickými diskusemi o historickém dě í. O historii lze rozum ě debatovat pouze tehdy, klademe-li velký důraz a dvě vlast osti textů o mi ulosti: a faktografickou precizost a a historickou ko textualizaci. A právě těmto dvěma aspektům svých textů Mary Heima ová a Ja Čulík evěují pozor ost.

Navíc jsou oba texty ale i příkladem a glosaského proviciaлизmu, zatíže ého jed ím starodáv ým stereotypem. K iha Mary Heima ové údaj é koriguje chyb ý způsob v ímá í české mi ulosti „dosavad ích historií Českoslove ska psa ych v a gličti ě, které do z ač é míry recyklují zjed oduše ý a vlast ě zkresle ý obraz českoslove ských ději „, jak se vyjádřil Ja Čulík. Oba autoři si jsou zajed o, že ová k iha ze Skotska je jakýmsi průkop ickým a prv-

ím seriáz ím výkladem ději Českoslove ska, a v tomto smyslu perpetuují tradič í stereotyp britské literatury o Češích a jejich mi ulosti. Dříve platilo, že jde o vzdále ou zemi a árod, o kterém se toho v a glosaské kultuře m oho eví, a d es jsme ko fro tová i s obrazem, údaj ē dokazujícím, že historici českých zemí až doposud příliš málo věděli, že se mylili, a dezi formovali veřej ost. Tyto postoje v ucují otázku, proč a co se vlast ē v malé české kotli ē učit od vzdále ých a glosaských historiků? Navíc se ale třeba zamyslet i ad otázkou, jestli se toho o ostat ích zemích a árodech světa v a glosaském prostředí ví více. Co když Češi ejsou výjimkou, a britští či američtí experti jsou podob ē špat ē i formova í i o jí ých árodech? Pro uklid ē-í ervu je však třeba si uvědomit, že jak čeští či ēmečtí, tak i britští a američtí historici tvořili odjakživa růz orodá společe ství a psali k ihy jak z růz ých perspektiv, tak i růz ých kvalit – což je však jak Mary Heima ovou, tak i Ja em Čulíkem zastírá o ve prospěch vlast í sebestylizace do role průkop íků ových objevů.

A glosaský provi cialismu je závaž ým problémem součas ého světa. A glicti a je li gua fra ca aší doby, a a glo-americký diskurz je esrov atel ē bohatší a i spirativ ejší ež jakýkoli ji ý. Jeho provi cialismus spočívá ale v rozšíře ém epochope í omeze osti vlast ího pohledu a svět ásledkem podceňová í ostat ích. M ozí Američa ē či A gliča ē z pochopitel ých důvodů lehce podléhají představě, že vědí a z ají, co je a svět důležité, protože ji í e- vědí a ez ají tak dobře a glicti u jako světový jazyk aší doby, ale a i bohatství a kvality jeho diskurzu jako o i sami. Je že tato perspektiva za edbává otázku, kolik a co je třeba z át, aby člověk abyl lidské moudrosti a dokázal se racio- ál ē orie tovat ve světě. V Německu stej ē jako v Česku platí d es pravidlo, že je třeba učit se a glicky a vyz at se v a glosaském světě, chceme-li být úspěš í jakékoli oblasti lidského počí á í. Stej ē tak si ovšem větší či me ší část obyvatelstva všude a světě dobře uvědomuje, že úspěš í lidé ebývají a priori moudrými lidskými bytostmi. U historiků platí obdob á zkuše ost: k ihy, vycházející v promi- e t ích britských či amerických akladatelstvích jsou bezesporu úspěš ejší, ale zdaleka e kvalitativ ē lepší či do- ko ce k osvíce i lidstva užiteč ejší, ež k ihy v malé české kotli ē.

Jak o lepších, tak i o vyslove ē špat ých k ihách výzam ých a glosaských akladatelů je diskutová o, ale jak aš příklad ukazuje, může však ežky jít spíše o ztrátu času a e ergie ež o i spiraci k ovému bádá í a přemýšle í. Je že abychom si toto zjiště í uvědomili, musíme se takovými k ihami zabývat, a v tom smyslu lze jistě Ja u Čulíkovi do jisté míry přitakat, když píše: „Nové ději y Českoslove ska od Mary Heima ové jsou eobyčej ē pod ét ým materiélem k diskusi“ – důležité ale je, jak o ich diskutujeme. Mož á, že jde o k ihu, které se podaří vzbudit i v Česku zájem o ový tre d historického revizionismu, připisujícímu vi u za vz ik druhé světové války Wi sto u Churchillovi. Mož á, že čeští čte áři budou odmítaví a vyslouží si opět jed ou kritiku jako malí provi č ē zaslepe í acio alisté. O tom, jestli se čeští školáci budou jed oho d e učit o tom, jak „i ter atio al comu ity – repre- se ted by Germa y, Italy, Fra ce a d Britai “ i terve ovala

v roce 1938 v M ichově, aby zlomila českou domi aci multikultur ího státu, lze zatím je spekulovat. Cy ik by asi dodal, že přijde a to, jestli a jak rychle zač ou čeští publicisté a historici papouškovat i te to ový mód í tre d a glosaské historické literatury.

K ihy tohoto druhu ale jistě epomáhají rozum ým diskuším o růz orodých českých politických postojích jak v mi ulosti, tak i v přítom osti. Vedou totiž často buď k bezmyšle kovitému přizpùsobová í se mód ím tre dům, ebo k emocio ál ím výlevům rozhořče ých pocitů, jak již ko ec ko cù az ačuje i i ter etová recepce k ihy od Mary Heima ové. V Česku jako všude ji de bylo o historii a politice odjakživa živě debatová o, a moudrý i telektuál může přispět leda tak pokusy o upřesňová í a vyjasňová í růz ých pozic a argume tů. V dílech psa ých z perspektivy zahra ič ích pozorovatelů můžeme hledat i spiraci pro ové otázky, ale je chybou, v ímat je ekriticke a dom ívat se, že re omova á akladatelství a gloamerického světa vydávají díla mé č provi č ího charakteru, ež akladatelé v malé české kotli ē. O historii se může rozum ē vyjadřovat pouze člověk, který bere a vědomí omeze ost vlast ího horizontu, v ímá kriticky ové módy jak v publicistice tak i v historiografii, vě uje pozor ost růz orodosti historických perspektiv a přidržuje se co eječlivějí jak faktografické preciz osti, tak i pravidel historické ko textualizace. U autorů takových textů je pak jed o, jaké árod osti jsou či kde zíjí.

1) Následující sbor ík abízí jak historický přehled, tak i stati o jed otli- vých aspektech a glosaského v ímá i českých ději : Großbrita ie , die USA u d die böhmische Lä der/Great Britai , the U ited States a d the Bohemia La ds, ed. Eva Schmidt-Hartma /Sta ley B.Wi ters, Mü che 1991

- 2) Heima s. 323
- 3) Heima s. 322
- 4) Heima s. 50
- 5) Heima S. 323
- 6) Die Tschechoslowakei. Das E de ei er Fehlko struktio . Die Sudete - deutsche Frage bleibt offe , ed. Rolf-Josef Eibicht et al. Berg 1992
- 7) Heima s. 78
- 8) Heima s. 7
- 9) Heima s. 6
- 10) Heima s. 51
- 11) Heima s. 92
- 12) Heima s. 341
- 13) Heima s. 204
- 14) Heima s. 300
- 15) Heima s. 75
- 16) Heima s. 61
- 17) Heima s. 18
- 18) Heima s. 161 a s. 343
- 19) Heima s. 323
- 20) Patrick J. Bucha a : Churchill, Hitler a d the U necessary War. How Britai Lost its Empire a d the West Lost the World, New York 2008

Eva Hahnová

Jazykový sloupeček

ČEŠTINA V JÁDRU POLICEJNÍ

(Ohav ý termí „v jádru“ jsem v záhlaví použil proto, že obraty, o ichž pojed ám, jsou sice používá y běž č, jejich původ však tkví podle mého ázoru kdesi v hlubí ách etymologie policej í. Je však mož é, že policii trochu křivdím a že vi u a zrodu „zdeúřed iho,, jazyka mají ji é sféry orgánů činných v trestním řízení.)

Z dív é škol í chemie ám zůstal v paměti poz atek, že slučová í je proces, v ěmž z čekolika i gredie cí vz iká ová substa ce. V termi ologii původem zřejmě policej í lze slučovat zra č í a lidskou exsite ci. Úrazy zvláště závaž ž é jsou pak se životem neslučitelné. Na uvede ý ustále ý obrat si ucho časem zvyk e. Kdyby vám však po uklouz utí a zápraží pa doktor oz ámil, že vaše zlome i a je slučitelná se životem, měli byste za to, že jeho výrok nemíslučitelný se zdravým rozumem. Moje moudrá pa í doktorka m e občas chláčolí slovy prostými a srozumitelnými: „Od toho cumřete.“

Zra č í neslučitelná se životem se odchrávají zpravidla jako ásledek dopravních nehod. Zdá se mi, že výraz nehoda se zde vzhledem k tragickým důsledkům příliš nehodí. Tímto slovem oz ačím ejspíš uklouz utí, po ěmž si rozbiju kole o, ebo ešíkov ost, jejmž důsledkem je běloskvoucí ubrus politý červe ým ví em. Umře-li po srážce aut člověk, připadá mi slovo „ehoda,, jaksi slaboučké, příliš mír é, eufemistické. Spad e-li letadlo ebo se srazí vlaky, je řeč o leteckém ebo želez ič ím eštěstí. Kolik lidí musí zahy out při hromadné dopravní nehodě a Dl, aby se mluvilo o eštěstí dál ič ím? Povahu výrazu nehoda výstiž č charakterizuje jed a dáv á, po čkud cy ická a ekdotá: Soudružka učitelka se ptá dětí, co si představují pod pojmem „katastrofa,. Pepíček: „Katastrofa je, když spad e letadlo a dvě stě lidí zahy e.“ Maře ka: „Katastrofa je, když auto se soudruhem prezidentem arází do stromu a soudruh prezide t zahy e.“ Soudružka učitelka oba pochválí, ale Pepíček má ámitku:

„Když auto se soudruhem prezide tem erází do stromu a soudruh prezide t zahy e, je to doprav í ehoda, ale žádá k Katastrofa.“

Jed ím z ejoblíbe čejších policej ích výrazů je sloveso *odložiti*. Když se případ epodaří vyřešit, pachatel e i dopade a pátrá í zkrachuje (pokud začalo), očíslova ý fascikl s i formacemi zmizí a věky věků v archivu ebo se po oří do hloubek počítavové paměti. Veřej osti se pak dostá e sděle í, že případ byl *odložen*. Ta může být tímto policej oblíbe ým eupemismem mír č dezorie tová a. Zjem č í smut é skuteč osti aiv ímu optimistovi umožňuje ahradit otázku *kam byl případ odložen* dotazem *dokdy*. Brzy vystřízliví. Z ovuzroze í odlože ého případu se velmi pravděpodobně edočká. Abych ekřividl: Občas se podaří padoucha odhalit eboli ide tifikovat. Ta správ áha týrka praví, že pachatel byl *ztotožněn*.

Přízejme si, že orgány činné v trestním řízení, jak se viousu edostatku filologického umu pojme ovávají i stituce zabývající se vyboče ím ze záko a, to emají lehké. Čet íctihod í padouši se totiž dokáži *pohybovat na hraně zákona*. Obrat č vymysle á obraz á loskule představuje záko v podobě ostrého skal iho hřebce, po ěmž po vzoru provazochodců bala cují cviče í političtí a fi a č í žo gléři, aby dosáhli bez újmy moce ského či eko omického uspokoje í. *Pohyb na hraně zákona* připomí á um ou scé u ze hry Divadla Járy Cimrma a, v íž český polár ík Němec čekolika kroky a sever překro ává pól a jde a jih. *Hrana zákona* je čkdy ostrá jako cimrma ovský sever í pól. Obtíž e lze rozez at, kdy jde v medii pil č žive ém případ e o ge i-ál í fi a č í tra sakci a kdy o prachsprostou loupež. Mimochodem: Zodpověd é i dividuum, které policii přestoupe í záko a oz ámí, by bylo mož o azvat *podavačem*. To proto, že oz áme í se zásad č podává. Kdyby totiž čkdo případ ého padoucha *udal*, stal by se *udavačem*, a tedy osobou epřijat eljší ež sám pachatel. Berte tedy te to můj sloupek jako skrom é podání.

Miroslav Šlapal

N co jiného je vysplost národního jazyka, a n co jiného je úroveň národní kultury jazykové. Může se stát, že jazyková kultura národa pokulhává za jeho jazykem.

To je případ váš, vy lidé čeští. Máte v rukou stradivárky, a hrájete na nich jako šumaři; zdilili jste varhany, a myslíte, že je to flašinet; pročež na tom vašem dvoře opravdu mnoho hlasů krákoře...

Pavel Eisner

Vzpomínáme

Uveřejňujeme poslední článek, který naše redakce obdržela od ing. Josefa Lesáka, v němž líčí své vlastní zážitky z tábora nucených prací.

TÁBORY NUCENÝCH PRACÍ V ČSR

D e 8. června 1949 jsem byl převezen z policejní vazby do jedacího sídla Zemského do uvacího pracovny v Pardubicích. Představují se a výzvu prostřednictvo, který se ujmí slova – cituji:

„Jsme komise číslo 1, zřízené podle zákona č. 247/48 Sb. Předávám vám po přečtení této výměry: Cituji: Komise jmenuje a dle § 3 ve spojitosti s § 10 zákona č. 247/48 rozhodnutím ze dne 8. 6. 1949 zařadila vás do tábora učení práce v Kladsku podle § 2 odstavce 1a a dobu jednoho roku.“

Proti tomuto rozhodnutí můžete se do 15 dnů odeslat předání tohoto výměru odvolat k ministerstvu vnitřního řízení u komise č. 1 v budově úřadovny řádu bezpečnosti v Praze 1, Národní třída č. 13. Toto odvolání ema podle § 5 zákona č. 247/48 odklad ještě o den.

Důvody: Dne 22. 5. 1949 jste byl zadržen a bylo zjištěno, že pro reakci na českou oslavu a smysl výroku byl jste zbaven posluh eckého dátu, zatčen, odsouzen a za 1 rok těžkého žaláře, a po propuštění pohybujete se dál ve společnosti lidí reakci a smyslících, a jest důvodem podezření, že hodláte zavést provozovat podvraty či oslavu. Komise č. 1 vás zařazuje do TNP. Razítka a podpis.“

„Checete k tomu čeho dodat?“

„Chodím deště do zaměstnání a avštěvují pouze své příbuzné.“

„No a ti jsou sedmi ve strašidle?“ – Konec řízení.

V odpolednech hodiach je přistaven autobus s cestujícími se samopaly. Jsme do českého arénu – odhadem asi třicet mužů.

Po cestě zpestřené duchaprázdny výlevy amol opilého velitele tábora Karla Weise přijíždíme k TNP v Kladsku-Dubí. Vysoký drátěný plot, ostnaté dráty, u vrat ohrada a všechny policejní psí vlčáci. V rohu blíže k schachtě je u plotu kolektivní latriny, v druhém rohu patrová ubikace a v druhém koci dřevěné kuchyň s jídelnou.

Druhý den jdeme do osobního oddělení závodu – dolu Zápotockého, třetí den absolvujeme bezpečnostní školu a další den už fármame podzemí.

Od útoku na Československo kromě velkých věznic pro politické vězňy bylo výroku všechny tábory učené prací. Bra amou ostud východních taborů učené práce prošlo přes 210 tisíc aščanských bezpráv východních občanů, kteří do nich byli zařazeni bez soudu a bez možnosti obhajoby. Tyto rudé koce trávy byly stejně jako ty acistické oběti a všechny atomy dráty, v oči osvětlené světlomety a střeženy ozbrojenými strážci. Tábory měly „převychovávat“.

Kdo byli do téhoto tábora posíláni?

Byli to především lidé epohodního režimu, komunistické strany, a často je čekteremu komunistickému funkciáři. Lidé, jimž bylo výhodné zabavit majetek, díly, obchodní statek, a často je dům, a který si brousil zuby ejet komunistický pohlavář. Mezi první oběti patřili lidé socialistů a lidovců, ale i demokratů, kteří se etajili svým esouhlasem s komunistickým režimem.

TNP v Dubí a dolu Zápotockého patřil mezi nejpopulárnější díly svému velitelovi Karlu Weisovi, nositeli Řádu vítězství, útoku, ochoty a sloužit kdykoliv komukoliv.

Ve skupině přivezené z Pardubic byli úředníci, učitelé, syrové z velkých statků a kdysi zamilovaní sportovci.

Přicházeli mezi nás i tzv. kopečkáři – mladí muži, kteří se ažili u kuchařů z rudého ráje a uvízli v ostnatých drátech a hraciích. V TNP byli vesměs i teliggini, vzdělení a slušní lidé.

Fárali jsme a pomocí práce podzemí. Po smrti byla pověst brigády v areálu tábora a pak chvíle osobního volání, pochopitelně uvítané tábora. Zato však vedení dopoledne bylo politické škole – jakási komunistická mše. Poprvé jsme tam šli s eskryvou výměnou odporem, později jsme se učili a těšili. Před ášel tzv. osvětový důstojník SNB, a to býval pro nás politický kabaret. Vyvrcholení této škole bylo vždy pravidelný příchod vždyřádového vodkova a velitele tábora. Vpotácel se do jídelny a přidržuje se stolu a začíná zpravidla stejnou téma. Občas se podařilo čekteremu z nás z tábora zmizet. A tu měl slovo velitel: „Souznam... a sou... vlastě chlapi – ale houby, chovači! Nebudete blbí a eprchejte z aščeho tábora. Dyk je vás! Dělajte třídu vám ho s láskou vybudovala, aby vás dostala a ašči strávili. A dyž utečete, ašči hoši vás stejně chytí a přivedou zpátky. A ty, co utečou všechny, se mají a co těšit! Zruďte imperialistů takové dle záhlub utěšit kluky pochyťte a vozíte do Afriky, kde musejete chytat jedovaté hady a štíře...“

To jsme už ovšem řvali smíchy. Náročným výkladem vyčerpaný a evděčností chovači morálky z echuce vyučovaný domělý velitel se vypotácel přes apelplac do svého každého, aby se posílal vlastní eckou vodkou. Pak už zpravidla i osvětový vzdal další škole.

Ovšem práce podzemí byla tvrdá. Rubajícím havířům jsme museli stačit – posílat pod jámu plné vozy a zásobovat havíře prázdnými. Byly i úrazy, a těžké.

Havíři se k nám chovali skvěle: „Děláte vytáhání mezi závalou my tebe a zátra budeš s rizikem tahat ty nás. Podzemí jsi aščí kamarád. Nahoře si zíj svým životem.“ A Kladenská, když nás potkávali cestou k lékaři v aščích informacích a zádech s velkým TNP, nám dodávali silu svými úsměvy. A v kladech ské cukrářka v jednom obchodě s ovocem, když jsme se zastavili pro zákusek ze svého kapesního, a ašči dotaz po cestě, když jsme slyšeli odpověď: „Tyto informace u nás neplatí. Výřídte to i vašim kolegům!“

Vzdávám hold tomuto městu. Žádám o Rudé Kladsko.

Když jsem se stal v roce 1990 podruhé poslancem, teď tokrát Českého rady – a ejetarším, bylo mi abídu u toho z dětských a studených let miloval Ha spaulku se vrátit. Celá moje rodina a to odmítla. Kladsko rostlo a rostlo do krásy a my jsme zde ale zídlili mnoho životů svých přátel, a eje mezi havíři, a klidným spokoje život.

Je komunistismus se zezmínil. Důkazy ale zetě všechny získat a umožnit ilustrativní moc. Varujte vás – zapomínejte!!!

Josef Lesák

ZE ŽIVOTA KLUBU MLADY HORÁKOVÉ

Otiskujeme rozhovor s režisérem Martinem Vadarem u příležitosti udělení ceny Fitesu „Trilobit Beroun 2009“ za jeho dokumentární sérii „Proces H“.

Masarykův lid v průběhu roku 2006 několikrát podrobně informoval své čtenáře o objevení filmového záznamu procesu Milady Horákové a spol., o jeho zveřejnění na Letní filmové škole v Uherském Hradišti, o projekci uskutečněné na Masarykově univerzitě v Brně i na dalších místech. Rovněž informoval o korespondenci mezi výborem Klubu Milady Horákové a ministerstvem vnitra, aby tento dokument byl prohlášen národní kulturní památkou. Také jsme informovali o tvůrčím záměru Martina Vadase zpřístupnit tento dokument široké veřejnosti prostřednictvím zasvěcených komentářů a dalších dobových materiálů. S výsledkem tohoto záměru se veřejnost seznámila v loňském roce, kdy čs. televize odvysíala celou dokumentární sérii „Proces H“. U příležitosti udělení ceny Fitesu za dokumentární sérii „Proces H“ jsme Martina Vadase požádali o rozhovor:

Co Vám táhlo hlavou, když jste obdržel cenu Trilobit Beroun 2009 za dokumentární sérii Proces H?

Už je to tak dál o (23. led a 2010 v Berou ě – poz. red.), že si přes ě epamatuji, co všechno se mi v této souvislosti vybavilo. Z FITESu mi asi měsíc před ceremonií v Berou ě telefonovali, jestli přijmu ce u z rukou se átora Jiřího Oberfalzera. Vzpom ěl jsem si, že se átor Oberfalzer, který je předsedou mediál í komise Se átu PČR, usiloval o zlepšení fu gová í České televize a mediál ích rad, mj. se velmi zasazoval i o e-přijetí Lisabonské smlouvy Českou republikou. Řekl jsem FITESu, že ce u od pa a se átora rád přijmu, protože jsem ho pozal před zhruba pětatřiceti lety jako čle a divadel ího souboru Orfeus Radima Vašíky v Praze 5, jejich představe í jsem od sedmdesátých let téměř pravidel ě avštěvoval. Máme tedy m oho společ ého, i když jsme se už asi sedm áct let eviděli. Těšil jsem se, že budeme mít příležitost promluvit si i o té e-šťast ě Lisabonské smlouvě.

Až v sobotu v Berou ě mě apadlo, komu všemu bych měl poděkovat za podporu projektu reko strukce a zpřístupnění í procesu s vede ím záškodnického spikutí proti republice se skupinou dr. Milady Horákové, jak probíhal v roce 1950. Pak jsem se začal obávat, že určitě a čekohome zapome u, tak jsem raději poděkoval všem, výslov ě archivářům Národního filmového archivu, kteří se zasloužili o to, že filmový záznam am ě kam ezmizel (jako materiál z procesu se Sláským a spol.) a dochoval se dodnes. Poděkoval jsem i FITESu, který domlouval České televizi, když čekolik roků váhala, zda se do projektu zapojí. Na Klub dr. Milady Horákové jsem zapom ěl – zůstal mezi těmi díky všem.

Pak jsem už je poslouchal laudacia, děkoval za ce u a květi y, odpovídalo a otázky... A vyhlízel příležitost, kdy se podaří promluvit se se átorem o budoucosti Evropy a České republiky jako její součásti.

Máte dobrý pocit, že konečná realizace splnila Vás záměr objevený filmový dokument citlivě a věcně správně zpřístupnit dnešním lidem, z nichž většina nepoznala, jak se žilo za komunistické totality v padesátých letech 20. století?

Díky převáž ě pozitivním reakcím diváků a poměr ě vysoké sledovanosti vysílání Procesu H dobrý pocit vcelku mám, i když vždycky se mi při opakovaném sledování vy oruji myšlenky a to, co jsme mohli udělat ji ak a lépe, ale to je už vlastnost filmu, že se do nich po doku ě i zpravidla evstupuje. V tomto případě k tomu a i emám vážný důvod.

Občas mi ěkteří kolegové avrhují, abych udělal kratší verzi, která by se možná dostala před oči více diváků, ale já se domnívám, že by se pak ztratil význam zážitkového významu. Í aute tických okamžiků z příběhu tří ácti mimořádných osobností a avíc i jejich katů – soudců, vyšetřovatelů a prokurátorů – i advokátů a orgánů izova ě veřejnosti. Zkrácejme dokumentární sérii Proces H by význam byl jakýsi zpravidajský souhran, ale pu c jedi eč ě aute tičnosti by se zřejmě upozadil.

Naopak, stále se spolu s Markem Jaramilem, redaktorem Českého rozhlasu, zabývám myšlenkou udělat komplexní audiovizuální rekonstrukci celého zhruba šedesáti hodinového procesu rozdělenou do osmi dílů (dílů), abychom mohli divákům dopřát zažít „přímý přenos“ ze soudu ě soudem ě, byť zpozděný o šedesát let.

Když si představím, jak klopot ě všech v televizi ě každý krmí diváky hlopostmi, které zabírají desítky a stovky hodin vysílacího času, ukrajují lidem podstatou část ze života, tak se domnívám, že aše rekonstrukce procesu – atáče a metodou drama-documentary – by si své diváky a posluchače ašla. Chce to je osvítit ěho producenta a řediteli programu, ale kde takoví jsou? Když jsem tuto verzi předložil České televizi a žádal v roce 2006 o finanční podporu, neobdržel jsem nic.

Narázél jste při realizaci svého záměru na nepochopení, případně měl jste nějaké potíže, nebo naopak Vás záměr byl na rozhodujících místech akceptován s porozuměním?

Lidé, kteří se seznámili s dochováním hrubým filmovým materiálem, který jsme poprvé veřejně promítali 25. července 2005 a Letní filmové škole v Uherském Hradišti s komeří obětavých historiků, byli jimi uchvaceni i jako my. Tito lidé většinou ašem záměru věřili, bylo mezi nimi i čekolik televizních pracovníků a filmových kritiků. Ale miliony ěíru v České televizi se ašem záměru věřili, vyhýbali se jednání o projektu, který eza padal do jejich škatulek. Nebyli sto posouditi kulturu ě osvětový význam takového projektu. Nebo s adovat aopak? Když jsem si dovolil po pravdě odpovědět oviří ěíru z brány ské Rovnosti v létě 2006 před jednáním o sledování veřejných kometových projekcí a podobou ou otázku, jakou mi dala poslouchat Vy, hledal druhý de soudruh Krafl, mluvčí ČT, uveřejnil v Rovnosti reakci České televize, kde se mě s ažil poslouchat a diskreditovat, když tvrdil, že překážkou jednání o projektu je má údajná aha „obohatit se a úkor Horákové“.

Víme, že jste si přál, aby objevený filmový dokument byl ošetřen a zabezpečen jako národní kulturní památka. Co se podařilo v tomto směru udělat?

Doufám, že ta myšle ka a árod í kultur í památku stále ještě čeká dřímá a bylo by třeba ji z ovu probudit. Na edáv o uveřej čém sez amu schvále čém vládou jsem filmový zázam, zachycující průběh evjektivního politického procesu proti demokratickým silám po roce 1948 v Českoslovaku, e ašel. Až při příležitosti premiéry dokumentu tár í série Proces H v k i Po repu¹⁾ v květ u 2009 jsem se čekolik d ú předtím dověděl od filmové historičky dr.Pavlíkové z NFA, že rozhod utím odboru archiv í správy a spisové služby MV ČR ze d e 22. dubna 2008 (Č. j. MV-36116-2/AS-2008) podle §21 odst. 4 záko a byl soubor zabezpečovacích filmových materiálů a bezpečné polyestrovém podkladu dokumentu tujících „Proces s vedem záškodnického spikutí proti republice se skupinou Dr.Milady Horákové“ prohláše za archiv í kultur í památku evidova ou Odborem archiv í správy a spisové služby MV ČR pod č. 147. Jde o prv í filmový zázam a území bývalého Českoslovaka, který je archiv í kultur í památkou. Archiválie musí být totiž ejdříve zabezpečena a jako archiv í kultur í památkou, aby posléze s ohledem a kultury politický význam a u ikát í charakter mohl být te to soubor filmových materiálů vyhláše vládou za árod í kultur í památku. V mému ávrhu z roku 2006 adresoval čém vládě ČR jsem chtěl, aby árod í kultur í památkou byly vyhláše y i ostatní archiválie týkající se tohoto výjimečného procesu, jež jsou uloženy v Archivu bezpečnosti Českého rozhlasu, v Národním archivu, v Zemském archivu v Opavě, v ČTK a jinde, včetně dalších dokumentů vydaných k procesu, protože dohromady tvoří jedině část souboru pro studium dějin Českoslovaka v období komunistické totality. Jde o neobvyklý projekt, který se postupně realizuje. Např. v Národním archivu již byly zrestaurovány rozsáhlé části fotodokumentů samotného procesu s Miladou Horákovou. Návrh však musí podat ředitel příslušného archivu. My můžeme pouze upozornit a to, co veřejnost za kultur í památku mimořádě hodnoty považuje.

Jakou máte představu, aby tento dokument byl využíván při výuce školní a studentské mládeže? Jak tuto snahu podpořit?

V dnešním rozsahu, který má poskytla Česká televize pro dokumentu tár í sérii Proces H, tedy 10 x 52 minut, jsme pro televizi vysíláno upřednostnilostí i rekonstrukci i ikátých audiovizuálních fragmentů z více zdrojů, aby představa diváků o autentickém průběhu procesu byla co nejjednodušší a nejsimplifikačnější. Aby divák měl možnost užít si zážitkového významu této části procesu. Museli jsme tudíž upozadit významovou i vědeckou explikaci zobrazených jevů a souvislostí z úst pamětí lidí, spolupracujících historiků a dalších odborníků. Předpokládal jsem, že tento eksponentní roli pro vytváření svobodných významů seřají paralelně s vysíláním diskusních pořadů. Česká televize však takové pořady, bohužel, nepravidelně. Odvysílala pouze jeden, redaktory ČT24 dramaturgicky změněnou přípravou, besedu pod vedením „Kauza Horáková“, po skončení vysílání celého projektu v červnu 2009.

Celý projekt Proces H je zatím dostupný ke studiu a i terčetu v rámci i-vysílání České televize²⁾, takže studenti i veřejnost kdekoli a světě jej mohou studovat jako jednu z pramenů. Bohužel se zatím nepodařilo vydat DVD s dokumentem tár í sérií Proces H, aby práce všech zájemců o studium byla pohodlnější a kvalita reprodukce optimální.

Zážitkové významy autentického záznamu vraždy politického procesu z roku 1950, to je místo Procesu H ve vzdálené školní a studijní tiskové mládeži. Neexistuje možnost ve školních hodinách výuky dějepisu odvýprávět, ebo odpromítat studijní materiály o od A do Z. Učitel však studijní zájmout a adchovat, až ačit, co je kde zajímavého. Měl by jim být rádcem při jejich samostatném studiu, průvodcem dobrodružství pozitivní. Musí je upozornit, pomáhat zpřístupňovat k významům, materiály, filmy, rozhlasové pořady a další prameny. Učitel by měl studijní materiály pomáhat orientovat se v nich a významech souvislostech.

Dokument tár í sérii Proces H jako jeden z pramenů může v tomto ohledu pomáhat učitelům i školním a studijním tiskovým médiím v pochopení údálostí v Českoslovaku po roce 1948, ale pochopitelně v další formy studia a dobrého učitele ahradit emůže.

Cokoliv dalšího byste chtěli říci, máte tady k tomu prostor.

Stále doufám, že dojdou a vydají dokument tár í sérii Proces H na DVD osnicích, ebo blue-ray discích, včetně a glických titulků, aby byly i zpřístupněny archivní materiál mohly být až sám příspěvkem pro sdílení významu a hodnoty v širším evropském kontextu.

V Berouně v průběhu večera se mi alespoň podařilo promluvit se se autorem Oberfalzerem, sdělil jsem mu, že jsem postrádal v edávání českého procesu zatrakovou i epříjatelskou obsáhlou a byrokratickou Lisabonskou smlouvou, jaký je vztah mezi těmito dokumenty a budoucí Evropou. Absejí s ahy pro získání evropskou většinu. Postřežoval jsem si, že s lepším kontextem epříšel i kdo z politiků, kteří se zviditelněovali kritikou smlouvy, jež přináší složitosti mimo svoji hodnotu shodou. Shody mezi státy, politiky i občany. Stačil jsem mu říci, že by mi lépe vyhovovala přeložení krátké americké ústavy upravené do podoby Spojených států evropských, protože taková ústava byla v uplynulých staletích prověřena a jako funkce k ní je systém vlády. Řekl jsem se autorovi moje vizi spojené s Evropou s malou funkčností v klasické vládě, s redukcí významu počtem zastupitelů v parlamentech jednotlivých států, které již emají tu širokou volitelnou moc, ale stále více jsou „aplikátory“ evropských ořem a domácí podmínky. Na takovou práci potřebujeme 200 poslanců a 80 státních úřádů s obrovským aparátem, ale jejich počet by se měl rychle snížit a polovina u, aby každého z nich bylo vidět. Aby veřejnost mohla lépe pochopit, co jejich jména poslanci a státní úředníci, aby edošlo k totálnímu odmítání politiky od občanů. Aby se politici emohli věnovat významu, . Bylo toho víc, co mi leželo na srdci. Nako jsem byl rád, že jsem alespoň část z toho stačil se autorovi Oberfalzerovi říci.

Ne významu jednoho, když by aše děti jedou využívat oběti zločinů východních procesů z padesátých let jako zbytky, když vize spojené s Evropou, které komu isté obžalována významem tehdy vytýkali a pokládali je za zločiny, když tyto myšlenky odvážily východní demokratů a prosperující Evropu edošly aplikace. Případně, když by Česká republika stála kdesi mimo.

1) http://www.fau.cz/ovocny_ky/desetidil_a-dokument_tar_i-serie-proces-h-vypravu.html

2) <http://www.ceskatelevize.cz/program/10153697395-31.05.2009-22:00-2-proces-h-de-prvni.html?o=1>

INFORMACE

HISTORIE JEZDECKÉ SOCHY TGM PRO LÁNY

V předvečer 160. výročí narození prezidenta T. G. Masaryka byla v Lánech slavnostně odhalena jezdecká socha TGM. Pro Masarykův lid jsme získali text o genezi vznikání sousoší od akad. sochaře Petra Nováka (* 4. 5. 1957 v Jaroměři), který otiskujeme.

V roce 2001 jsem v soutěži získal práci a áhrobku Emila Zátopka, který jsem pak osadil a Valašském Slaví ě v Rož ově pod Radhoštěm. Zajímali se o to redaktori růz ých ovi a avštěvovali mě v ateliérnu. Rozsáhlější člá ek vyšel v Mladé fro tě DNES. Redaktor se mě zeptal, jaký úkol bych ve své budoucí práci považoval za ejvyšší metu. Na to jsem h ed odpověděl, že jezdeckou sochu Masarykovu, protože ho považuju za ejlepšího stát íka ového věku, který se dá mezi politiky srov ávat s ad je s císařem Markem Aureliem, a stej ě jako jemu, slušelo by to a ko i i Masarykovi. A že jsem se již sochařsky s Masarykem zabýval a ko ě a jezdecké áměty že dělám vůbec ejradši a že jsem si pořídil ko ě, abych mohl svým vlast ím zadkem lépe jezdecké tematice porozumět.

Několik d í poté se a mě obrátili lidé z okruhu Masarykova muzea v Rakov íku a v Lá ech a pozvali mě do Lá a jed á i o mož osti postave í takové jezdecké sochy. Tehdy začala devítiletá spolupráce, která vyvrcholí v sobotu 6. března 2010 odhalení pom íku před Muzeem TGM v Lá ech.

Při aší prv í schůzce jsme se dohodli a tom postupu, že čle ové Masarykovy společ osti a Masarykových muzeí budou rozvíjet orga izaci pom íku a já budu zatím bezplat ě zkoušet růz ě jeho podoby.

Nejdříve jsme si všich i představovali Masaryka v klusu, hlav ě pro m ě to byla lákavá výzva, udělat ko ě v pohybu a jezdce v a glickém lehkém sedu v rov ováze. A tak jsem v roce 2002, podle studie v aktu, kterou jsem modeloval v Národ ím hřebčí ě v Kladrubech ad Labem pod vede ím řediteli MVDr. Norberta Záliše a árod ího tre éra pa a Josefa Slavíka, vymodeloval z vosku ávrh v klusu v jed ě pěti ě život í velikosti. V dalších letech se ale Muzeum TGM v Lá ech dostalo do es ází a představa pom íku dál žila je v říši s ū. Masarykem jsem se ale zabýval stej ě dál, protože jsem byl pověre , abych z daru pa a Ja a Šramka, politického věz ě, postavil pom ík T. G. Masaryka v Jaroměři. Sice bez ko ě, ale v jezdeckém oděvu s ostruhami. Te byl odhalen 28. října 2003. V přestávkách mezi dalšími sochařskými úkoly jsem dál promýšlel a skicoval jezdeckou sochu. Tak se stalo, že v roce 2006 se mi v ateliérnu arodila skica odliš á od všech předchozích. Došel jsem totiž do místa, kde m ě opustila pýcha, a zaměřil jsem se a ztvár ě í těch rysů Masarykovy povahy, které ho dělaly jedi eč ým, hlubokým a zároveň dobrosrdeč ým člověkem dalekého rozhledu a vůle spoje ě s vírou ve smysl světa. Viděl jsem ho, jak potřeboval ěco promyslet, zastavil, echal svého ko ě Hektora protáh out šíji a jak si su dal furažku, protože se předtím při evalu zahřál.

Situace muzea se časem zlepšila, a tak jsem mohl v ateliéru uvítat ávštěvu duchov ích rodičů pom íku, ředitelku Muzea T.G.M. v Lá ech Mgr. Magdale u Mikeskovou a ředitelu

Masarykova muzea v Rakov íku Mgr. Fra tiška Povol ého. Prohlíželi si ové skici a oba se h ed shodli a tom, že ta poslední v zastavě í vyhovuje ejlépe jejich představám o Masarykovi. Dohodli jsme se, že vytvořím voskový model v jed ě pěti ě život í velikosti v tomto pojetí, který představíme veřej osti. Te jsem doko čil 20. srpna 2007. Protože byl publikován v Jezdecktví a čle ové Masarykovy společ osti ho mohli prohlížet a fotografiích i ve skutečnosti, vyjadřovalo se k ěmu hod ě lidí, ale e všich i s adše ím. Část převáž ě starších lidí by ho radši viděla a vysokém podstavci jak zdává astoupe ě jed otky a ma évrech ebo voje ské přehlídky. Te to požadavek je opráv ě ý jed ak potřebou úpl ě Masarykovy rehabilitace a avráče ím veškeré důstoj osti a úcty a avíc je epochyb ě odůvod ě jeho skutečnosti jezdeckou účastí a o čeh ma évrech a přehlídkách, zvláště pak tou v roce 1933, kdy jel v čele armády jako třiaosmdesátiletý stařec, aby ma ifestoval acistické smečce vyjíci a hra icích mrav í sílu a odhadlá í brá it demokracii. V jeho osobě by teď takové heroické a velmi důstoj ě pojedí beze všeho sedělo. Další ámitky proti „i tim í“ jezdecké soše při esli jezdci. Shodovali se v tom, že kůň pod jezdcem by ikdy eměl být po echá do té míry sám sobě, aby si klid ě uškubával trávu, zatímco jezdec je myšle kamsi ěkde s Plato em. Je že v tom byla právě velikost osob osti Masarykovy, že i jako politik a prezident byl často ěkde s Plato em a zasahoval ve jménu vysších při cipu lidskosti do veřejného života, který tihle spíše k pouhému střetávání sobeckých sil a zájmů a strhává do své přízemí slepoty větší u politiků. Zvláště d ěs je situace přes č taková a ráz á, cílevědomý a charakter í stát ík a ko i ám tu bolest ě schází.

Při dalším společ em setkávání v Lá ech, kdy jsme se pátem architektem Miloslavem Čejkou řešili umístění, velikost a podstavec sochy, dohodli jsme se za vydat ě podpory pa a architekta, že právo básické lice ce, respektova ě po staletí, opravňuje ás opome out určité reálie ve prospěch jasného ztváření umělecké myšleky.

V té době byla ustavena a rád á komise pro vybudování jezdecké sochy TGM a a prv ím zasedání byla domluvena a hromadá ávštěva v Jaroměři, aby se potvrdil defitivní výchozí model pro sochu ve skutečné velikosti.

Pokusil jsem se přeče je vyjít vstří ázoru jezdců a vypracoval jsem ještě jede voskový model, byl doko čen 6. prosince 2008, kde má kůň sice hlavu sklo ě ou, ale zdaleka edosahuje k zemi. Když se ale celá komise sjela do Jaroměře, po ěkolika hodinách ové debatě se shodla v erozdílu ě jed otě a původní verzi pyramidální kompozice zapoje ě hlavou ko ě do země.

Dále si komise prohlédla voskovou studii aktu jezdce a ko ě i v jed ě třeti ě život í velikosti. Jako ideál í model mě do ateliér dojížděl drezur í jezdec Národ ího hřebčí a ve

Slatina ech pa Pavel Mack, který ámětu odpovídá velmi přes č, jak věkem, tak svým tělesným typem.

Závěry komise byly sepsány a já jsem se mohl pustit do výkresů projektu železné výzvou pro hlinou sochu v poměrně krátké velikosti, tedy o dvacet procent větší než životní. Na tomto projektu jsem pracoval asi tři týdny. Kopie jsem pak předal mistrům Středního řemesla školy v Jaroměři, kam jsem pak docházel a pracoval i porady a kde byla kostra perfektně provedena a ze svařovacích dílů. Největší obavu jsem měl z toho, že by ajdu vhodný prostor, kde bych mohl sochu modelovat. Potřeboval jsem dostatečný odstup, alespoň sedm metrů, a dost horizontálního světla. Nechal jsem vyrobit velkou točnu, abych mohl využívat maximální odstup a vyhledávat vhodné světlo. Dlouho sem mě edařilo, aby vhodnou halu, až mě napadlo, zda bych se eveselé kam v areálu továrny a přízí. Nejde o to, že jsem tam ašel vhodný prostor v bývalé kotelišti, ale představitel přádelny Clasic Cotto mě poskytl halu bezplatně, že je to pro Masaryka. Vystříkal jsem ji proudem vody, zametl, a mistři s uším ze řemesla školy mi tam dopravili železnou kostru. V květnu 2009 jsme s pomocí icí sochařkou paní Gabrielou Špačkovou začali a kostru drátovat pletivo a za dva týdny až kládat hlínou. Tu mě připravil a dovezl jaroměřský hliniar ař RNDr. Svída. Byla to nejlepší hlinina, jakou jsem v životě měl. Paří Špačková mě ještě týden pomáhala ahažovat hlínou a kostru. Pak jsem se sochou zůstal sám a evim, jak dlouho jsem

Foto sochy: M. A. Malý

ji vlastně modeloval a co se při tom dělo, protože jsem se musel uplatnit soustředit a po pravdě řečeno, stála mě ta socha málem rozum. Pamatuji si je každodenně líjáky a bouřky a hrůzu z toho, že se mě epodaří dát Masarykovi teprve správný výraz. Pak začal chodit model a Hektora, kůň spolumajitelky mého araba Draga a Great Dream. Jeho majitelka paní Jitka Balcarová ho přiváděla z Josefova, kde máme kostra ustáje. Hektora jsem od začátku dělal podle Laccariho, plně okrevitá, kterému jsem dostał darem od pána a jeho Josefa Rosiny, treťáka a majitele dostihové stáje. Detaily a kostra ečímu modelu jsem ale musel dělat podle jeho konce, protože přesnou smlouvou jsem byl do učení zrovna v té době opustit sokolský stadion a hledat ověnec útočiště, a tak musel být Laccari převezen do odpovídajících podmínek již am.

Někdy v srpnu 2009 přijeli zaměstnanci umělecké slévárny v Horušicích a většinu dne jsme odlévali sádrovou formu. Ta byla odvezena a do slévárny, kde z ní byl pořízen sádrový odlitek. Na ečímu jsem pokračoval a místo v sádře asi měsíc a 23. září jsem ho už al za dokořán. Tím moje práce zatím skončila. Model je o 20% větší než životní velikost. Je dlouhý 350 cm a vysoký 316 cm. V současnosti je po částech odléván do bronzového základu a já budu opět povolán do práce až se budou části pasovat a ciselovat.

Petr Novák

LOUČÍME SE S „KANADSKÝMI LISTY“

Protože některí naši čtenáři byli i pravidelnými čtenáři „Kanadských listů“, o nichž se nyní dozvídáme, že jejich vycházení končí, další řádky věnujeme pořadateli „Ročenky Kanadských listů 2009“, kterou její vydavatel Mirko Janečka svou mnohaletou vydavatelskou činnost uzavřel.

Mirko Janeček v úvodu ročnice píše, že vede úctou ke statečnosti veteránu druhé světové války a zechuce surovostí, s jakou se k nim zachovali českoslovenští komuništé po únoru 1948, vydával „Kanadské listy“ po 42 letech.

Od roku 1948 do května roku 1989 bylo velmi obtížné pro exulu ty či emigra ty roztroušené po celém světě udržet vzájemný kontakt. Aby tyto ztráty byly z novou objevy a obnovou, vydavatel „Kanadských listů“ zřídil v nich rubriku, s jejíž pomocí se podařilo dát dohromady téměř deset tisíc osob. Už je oměte to číslo, který je hluboce lidský, si zaslouží užádání.

Mirko Janeček po léta udržoval zvoleňou strukturu obová, v nichž byly ustále čtyři rubriky, které podobně, jako je tomu v Ročence „Kanadských listů 2009“, přinášely

zprávy o kanadských krajích, o kraji ech v USA, v Austrálii i odjídu, o obová kách z České republiky a Slovenska, zapomívaných a hradišti druhé světové války: letce, vojáky, parašutisty, a oběti a odpůrce komunistického režimu. Bylo tu velké množství osobních zpráv a životopisů různých údajů. Rozmanité formace poskytovaly průhled do českého a slovenského kulturního dědictví v exile i doma. Vždy tu byl velký prostor věnovaný skautům, protože Mirko Janeček byl od mládí skautem a skautským ideálům zůstal věrný po celý život.

O své vlastní dramatické životní dráze, která byla a startová a rozehřívána vysokoškolskou stráží v únoru 1948, jež chtěla vyjádřit podporu prezidentovi Benešovi, Mirko Janeček v ročnici píše: „Při mé cestě k hranicím v červnu 1948 jsem byl spolužáky veze v autě

směrem a Sr í, ale a radu starosty čs. skautů Vele a Fa derlika jsem vystoupil a sil ič. 190 v místě, kde pod í protéká Čer ý potok. Podél ého šel jsem po 2 ooci a trase Polom-GrossFalke stei . Již í smér jsem opravil dvakrát, abych se vyh ul bloudě í v kruhu. V údolí mezi oběma kopci vedla stát í hra ice, tehdy hlídá á je dvouče ými hlídkami se psy. Po setká í s čemeckými dřevorubci a pozdji s cel íky jsem byl poslá do sběr ého tábora v Rege sburgu. Odtud jsem se dostal do dřevé ého lágru ve Schwabachu, kde už byl můj bratr Zde ěk. Postup č byli všich i stude ti sous-tředě i v Ludwigsburgu, kde byla zříze a Masarykova exilová u iversita, a kde jsem vedl smíše ý skaутský oddíl. Potom jsem se díky dr. Ed. Táborskému, který vedl švédský výbor pro pomoc čsl. uprchlíkům, dostal s 29 dalšími do Švédska. Všich i jsme měli mož ost po ovlád utí jazyka studovat. Na vysoké škole zemědelské v Uppsale jsem studoval až do květ a 1951, kdy jsem emigroval do Ka ady. Do Halifaxu jsem přijel lodí s 20 ka adskými dolary v kapse. Pracoval jsem a farmě, kde majitel měl 3 jezdecké ko č. Na podzim 1951 jsem dostal místo ve výzkum ém odděle í firmy vyrábějící mouku. V roce 1956 jsem doko čil vysokoškolské zemědelské studium v Ka adě.

Přispíval jsem do růz ých časopisů v Ka adě a USA, ale v roce 1966 jsem začal vydávat i formač í cyklosty-

lova ý časopis Hlas ových. Název byl potom změ ě a Ka adské listy, a které jsem doplácel ze své kapsy. Byl jsem až do roku 1988 pl č zaměst á jako imigrační úřed ík ka adské federál í vlády v odděle í „SETTLEMENT“, což byla pomoc ově příchozím všech árod ostí..“

Přes osob í oběti, které Mirko Ja eček „Ka adským listům“ při ásel, udržel je při životi i ve zvole é kvalitě. Opráv č jsou mezi ostat ími česko-slove skými exilovými periodiky považová y za jede z ejdůležitějších biografických prame ů. Ačkoliv m ohé z těchto periodik sko čily svou existenci po roce 1989, „Ka adské listy“ zily dál, byly čte y a vyhledává y a jejich existenci je významná proto, že jejich iniciátor a hlavní motor I g. Mirko Ja eček dovršil krás ého věku, kdy je třeba uspořádat archiv a apsat memoáry.

Věříme, že tyto záměry se Mirko Ja ečkovi podaří uskutečit, a tak v okamžiku, kdy oceňujeme jeho dosavad í zásluž ou práci, se součas č těšíme a jeho vzpomínky, a jeho besedy a setká í s ím u ás doma, kam chce atrvalo z Ka ady přesídlit. K tomu I g. Mirko Ja ečkovi přejeme dobré zdraví, život í pohodu a eu-tuchající elá , kterým se vždy vyz ačoval.

Za redakci ML Zora Dvořáková

MENE TEKEL 2010

Letos se ko al již IV. roč ík mezi árod ího projektu proti totalitě (22.–28. ú ora). Jed ím z klíčových ámětů bylo pro letošek zvole o téma „I telektuál í odboj proti totalitě“. Mezi árod í ko fere ce (ko a á a pùdě U iverzity Karlovy) toto téma otevřela.

Rektor UK prof. Václav Hampl ve svém uvítacím projevu připom ěl, jak trvale platí pro obča a, aby esetrával v lhotej osti, pasivitě a ezájmu o veřej é dě í.

Profesor Radim Palouš se ejprve představil – hlav č přítom ým stude tém – svým životopisem, jehož složitost a elehkost mu dala právo, aby v druhé časti svého vystoupe í jako filozof hovořil o morálce, obec ě uz áva é slušnosti a o tom, že každý sám je odpověde za své chová í.

Prezide t INTER ASSO Jure K ezović připome ul, jak bylo důležité v totalitě udržovat aději a posilovat víru v pří-chod svobody.

Ředitelka Spolkové adace pro studium diktatury (SED) v Berlí ě dr. A a Kami sky mluvila o v itř í emigraci, ja-ko výz am é pro uchovává í hod ot v rámci rodi y, a i telektuál ím odbojem rozumí odboj kultur í, ábože ský

apod. Citovala F. Schillera, „ko trolovat to, cosi lidé myslí, je těžké“, a připom ěla, kterak vlád oucí gar itury v totalitách režimech měly strach právě z tichých protest ích projevů i telektuál ích.

Chorvatský bás ík a vězeň režimu A dříja Vučemil osvětlil situaci v Jugoslávii za diktatury Tita, kdy byli duševi i levicově smýšlející i telektuálové, teprve v 60.letech bylo cítit trochu uvol ě í; a po smrti Tita se rozhořel s bojem proti komu ismu boj za právo samostatného státu.

Po zdravici, kterou ko fere ci předala ka adská velvysla ky č pa í Valerie Raymo d, s velkým dojetím uvedla svůj dokume tár i film „Zdi emlčí“ televiz í redaktorka pa í Zuza a Hah (žijící v Ka adě).

Mož á, že by v dalších roč ících Me ntekel mohla být zařazová a do programu i téma směřující svou ideou do budouc osti společ osti: tak, jak v úvodu této ko fere ce je jako důležité obča ské hod oty připom ěl rektor Karlovy u iverzity prof. Hampl.

J. Titzlová

V medu se utopí více hmyzu než v oct .

La Fontaine

AKCE KPV ČR V ROCE 2010

(DUBEN - PROSINEC)

28. 4. Uctě í památky padlých a umuč ých v letech 1939 – 1945, krematorium Straš ice, 11.00 hod., org. ČSBS
4. 5. pieta 91. výročí úmrtí ge . Štefá ka, Petří , 15.00 hod., org. ČSBS
5. 5. Český rozhlas 65. výročí uctě í památky, 12.30 hod., org. ČSBS Most Barikád íků 15.00 hod.
6. 5. hřbitov Ďáblice, oběti spoje eckých armád, 10.00 hod., org. ČSBS
7. 5. pieta pohřebiště zahr. armád, hřbitov Olša y, 10.00 hod., org. ČSBS
pieta MČ Praha 4 – Modřa y, 14.00 hod., org. ČSBS
11. 5. památ ík 3. odbojů, ám. Ge . Kutlvašra, Praha 4, org. ČSBS
12. 5. v 11.00 hod. Pravoslav ý chrám, Olša y, org. O i byli prv í, Vl. Bystrov
v 15.00 hod. pieta – vzpomí ka, Ruské domy, Roosweltova ul., Praha 6
15. 5. v 10.00 hod. Praha Motol, org. KPV ČR, i g. Stehlík, Kiesli ger
16. 5. Malá pev ost Terezí , 10.00 hod., org. ČSBS
21. 5. kultur í akce „Na křídlech za svobodou“, 65. výro čí osvoboze í, vě ová o letcům RAF, spolupráce MČ Praha 14, KPV ČR, MO ČR, Veterá i
22. 5. dopoled ne hlav í program kultur í akce „Na kříd lech za svobodou“
23. 5. pieta statek u Brojů, výročí popravy
26. 5. Zámrsk, Vysoké Mýto, hotel Tem ota v 10.00 hod.
- 28.-29. 5. Jáchymov, pořádá pob. Karlovy Vary, př. Pob. V. Preislerová
28. 5. Sezimovo Ústí, vzpomí ka a prezide ta Dr. E. Be eše, org. ČsOL, autobus od hotelu Legie 8.00 hod.
12. 6. Želiezovce, zájezd autobus orga izuje Praha, Škré tova 6, odjezd pátek 11. 6. 2010, ávrat v edeli 13. 6. 2010
12. 6. Lidice 10.00 hod., org. ČSBS
18. 6. Resslova, pieta 10.00 hod., org. Klub výsadkových veterá ū Praha
21. 6. pieta ge . H. Píka 10.00 hod. GŠ AČR Praha 6, org. MO ČR
21. 6. pieta k uctě í památky 27 poprave ých představite lů českého odboje, Staroměstské ám., MHMP, MČ Praha 1
26. 6. Ďáblice v 10.00 hod., org. Sdružení býv. polit. vězňů, St. Strá ský
26. 6. Praha Vyšehrad, Slaví 17.05., org. KMH, i g. Še divý
27. 6. Praha 10.00 hod. Újezd, pořádá MHMP a KPV ČR
27. 6. Praha 4, asi 13.00 hod., Věz ice Pa krác – pieta dr. M. Horákové
16. 7. vzpomí ka a poprave é – kpt. Saelu, plk. Go ice, mjr. Jebavého v Žatci, pořádá VS KPV ČR, pob. Žatec
17. 7. klášter Teplá 10.00 hod., pouť diecéz í, org. pob. Karlovy Vary
21. 8. Leopoldov, zájezd Ústřední KPV ČR, autobus z Prahy 21. 8. – 22. 8. 2010
4. 9. Hostý 10.00 hod., pořádá pob. Bystřice pod Host. a Ústřední KPV ČR
14. 9. T. G. Masaryk – výročí úmrtí, Lá y, org. ČSBS, ČsOL
autobus zajišťuje Ústřední KPV ČR a VS KPV ČR
autobus odjezd 8.30 hod. Hl. „Fa tova kavár a, přist. 8.00 hod.
15. 9. politické setká í a Žofí ě, začátek 10.30 hod.
25. 9. Všeruby pieta, org. pob. Domažlice
28. 10. Emauzy 9.00 hod., uctě í památky padlých legio ářů, org. ČSBS, ČsOL
28. 10. Vítkov
28. 10. 12.00 hod. Pa teo , Národ í muzeum, vz ik repub liky, org. ČSBS
11. 11. De váleč ých veterá ū 9.00 hod., org. ČSBS, ČsOL, GŠ a AČR, MO ČR
17. 11. v 9.00 hod. Hlávkovy kolej, piet í vzpomí ka v 11. hod. Ruzy ě, pořádá ČSBS
21. 12. Terezí Malá pev ost, pieta M. Horáková, pob. Litoměřice, br. Chlupáč, i g. Šlégr

Redakce ML se omlouvá všem autorům, v jejichž článcích publikovaných v Masarykově lidu 4/2009 se objevily tiskařské chyby. Až dodatečně jsme zjistili, že došlo k této technické závadě. Redakce ML se obrací na autory i čtenáře s prosbou, aby přijali její omluvu.

Omlouváme se Ing. Jiřímu Čejkovi, DrSc. za nesprávné uvedení roku jeho narození – v minulém čísle ML.

Masarykův lid

Gymnázium Milady Horákové ve spolupráci s Klubem Milady Horákové uspořádají k uctí památky ženy, jejíž jméno nesou ve svém názvu, dne 21. června v Divadle Kolovrat vzpomínkový večer.

V sobotu 26. června v 17 hodin se bude konat na Vyšehradském hřbitově - u symbolického hrobu dr. Milady Horákové, který je zároveň památníkem obětí totalitních režimů - pietní shromáždění. Přijďte, prosím, uctít památku a sdílet s námi vzpomínu na vzácnou ženu, symbol odporu proti dvěma totalitním režimům. Setkání se koná v předvečer její vraždy před šedesáti lety.

Dárci Masarykova lidu - březen 2010

Pekařská	Slávka	České Budějovice	500	Jindra	Martin	Příbram	100
Polaczová	Hana	Praha 4	400	Melichar	František	Unhošť	400
Janasová	Marie	Praha 1	100	Dostálková	Běla	Kutná Hora	200
Křížková	Ludmila	Praha 3	300	Zelená	Vítězslava	Náchod	300
Snětina	Karel	Roudnice n. L.	100	Vrána	Bohuslav	Žďár 6	100
Lamač	Josef	Praha 6	100	Jánková	Alena	Choceň	100
Vališová	Radmila	Chrudim	200	Vydra	Jan	Neratovice	100
Kařhel	Josef Ing.	Ostrava	300	Loukotková	Ivanka	Benešov	100
Kavalírová	Naděžda MUDr.	Praha 4	400	Trkal	Viktor RNDr.	Praha 8	150
Pohl	Přemysl MVDr.	Ja Čonec n. Nis.	300	Boček	Karel	Přistoupim	150
Jiřík	Jan	Radotín	900	Bureš	Jan PhDr.	Zbraslav	500
Čílová	Blanka	Nová Paka	100	Sklenář	Jan JUDr.	Praha 3	200
Jünglingová	Olga	Olomouc	800	Stolín	Bedřich	Lomnice n. Pop.	150
Kolářová	Milena	Praha 4	100	Pokorný	Zdeněk Ing.	Praha 10	200
Janatová	Marie	Praha 1	100	Pacovská	Věra	Písek	100
Línek	Milan	Třebochovice p/Or.	200	Kučáková	Marie	Chrudim	100
Štěrbačková	Dagmar	Praha 10	400	Kocián	Jiří, doc.dr.	Praha 1	500
Dušek	Josef Ing.	Praha 3	200	Vejskal	Oldřich	Praha 4	200
Cvrčková	Jarmila	Jíloviště	50	Hradil	Stanislav	Bruntál	50
Nocar	Ladislav	Tlučná	100	Houdková	Kateřina	Praha 10	100
Mrázek	František	Lišov	50	Bořková	Anna	Lišov	100
Svatouška	Miroslav	Týniště n. O.	200	Přeučil	Jan	Praha 2	400
Lána	Radomír MUDr.	Ústí n. Orl.	400	Erhart	Otačar JUDr.	Praha 6	50
Dvořák	Jiří	Uhelná, Janovice	150	Kučáková	Eva a V.	Lišov	1900
Raulím	Otakar	Lišov	200	Capoušek	Evžen Ing.	Praha 5	200
Kadlec	Jiří Ing.	Hodonín	300	neznaný dárci			
Richter	Mirek	Budyně n. O.	200	Snítilovi	H. a V.	Praha 4	200
Hora	Karel	Praha 4	100	Škrabáková	Hana	Cachovice	400
Volfová	Jarmila	Čelákovice	900	Blažek	Miloš	Písek	300
Kučera	Miroslav	Dřísy	100	Křivánková	Radka	Písek	100
Legdan	Michal	Karviná	100	Sígl	Miroslav	Praha 10	100
Pavlíček	Zdeněk	Praha 5	50	Kozák	Vladimír Mgr.	Praha 2	200
Júna	Jaroslav	Zásada	200	Kopalová	Věra	Milín	200
Pojar	Miloš	Praha 7	100	Drozdová	Jaroslava	Brno	100
Večerková	Jarmila	Brno	400				

Všem, kteří přispěli na vydávání našeho časopisu moc díkujieme.

Vaše dary nám umožňují pokračovat v jeho vydávání.

Naše bankovní spojení: ČSOB 556682/ 0300

PŘEDEŠLI NÁS

Horák Otakar, Hradec Králové
Jiroudek Vladimír, Praha 4

Kopecký Miroslav, Praha 10
Vrána Ctibor, USA